

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)**

Виконала:

Студентка 4 курсу, групи 472,
Денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Харовська Ангеліна Володимирівна _____

Керівник:

Доцент кафедри фінансів і кредиту
Бак Наталія Андріївна

*До захисту допущено
На засіданні кафедри
Протокол №__ від «__» травня 202_р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Харовська А.В. Інструменти податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні. Рукопис. Дипломна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси. Банківська справа і страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У дипломній роботі розкрито сутність поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності» та його інструментів, охарактеризовано актуальні алгоритми впливу інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні, виявлено особливості механізму впливу інструментів ПСІД відповідно до їхньої класифікації, оцінено ефективність використання цих інструментів в Україні, узагальнено зарубіжні моделі використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності з огляду на можливість їх потенційної аплікації в Україні та обґрунтовано еventуальні вектори вдосконалення застосування інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Ключові слова: податкове стимулювання, інвестиційна діяльність, податкові стимули, податкові пільги, ПСІД, інструменти податкового стимулювання.

SUMMARY

Kharovska A.V. Instruments of tax stimulation of investment activity in Ukraine. Manuscript. Diploma thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the speciality 072 - Finance. Banking and insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

The thesis reveals the essence of the concept of "tax incentives for investment activity" and its instruments, describes the current algorithms of the impact of tax incentives for investment activity in Ukraine, identifies the peculiarities of the mechanism of impact of the PSID instruments in accordance with their classification, assesses the effectiveness of the use of these instruments in Ukraine, outlines foreign models of using tax incentives for investment activity in view of the possibility of their potential application in Ukraine.

Keywords: tax incentives, investment activity, tax incentives, tax privileges, tax incentives, instruments of tax incentives.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.В. Харовська

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1. Інвестиційна діяльність як об’єкт державної фінансової політики та суспільних інтересів.....	6
1.2. Види інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності.....	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Характеристика чинних алгоритмів застосування інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	19
2.2. Оцінка результативності використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	33
3.1. Зарубіжний досвід використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності.....	33
3.2. Вектори оптимізації використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності.....	38
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах обмеженості фінансових ресурсів, погіршених повномасштабною війною з росією, активне залучення інвестицій у вітчизняну економіку надзвичайно важливе. Проте виконання такого завдання сьогодні має жорсткі перепони, зумовлені гострою конкурентною боротьбою за фінансовий капітал на світовому ринку.

Нагальність інтенсифікації інвестиційної діяльності відображена в кількох програмних документах Українського уряду, зокрема в Національній економічній стратегії на період до 2030 року [50]. У ній наголошено, що створення сприятливих умов для збільшення обсягу залучених інвестицій повинно забезпечуватися через формування системи ефективних фіскальних стимулів. Така візія тісно переплітається з цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, а саме восьмою та дев'ятою ціллю, а також з візією Плану Відновлення України, які спрямовані на сприяння перманентному економічному зростанню та створення стійкої інфраструктури на рівні розвинених країн [41, 50]. Саме тому постає необхідність в дослідженні вітчизняної практики використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності та визначення векторів їх реформування.

Дослідженням теоретичних аспектів інвестиційної діяльності та її податкового стимулювання займалися такі вітчизняні науковці Демчишак Н., Щуревич О. [13], Кривов'язюк І. [27], Пічугіна Т., Забродська Л. [40] та інші. Серед зарубіжних фахівців варто виділити праці Є. Дживаті [74], Ст. ван Періса [81], Дж. Рока [83], наукові інтереси яких - поведінка потенційних інвесторів під впливом податкових стимулів. Практичні аспекти використання податкових інструментів стимулювання розкриті в роботах Кизими М. [23], Федорчак О. [63; 64], Цуркан І., Герасимової І. [65] та інших. Аналізом зарубіжного досвіду використання податкових інструментів займалися Кміть В., Жук Ю., Чеботарь О. [25], Малахова Ю., Хобта М., Гончар Т. [30] та інші.

Проте сьогодні, зважаючи в тому числі і на макропрогнози [67], не

можемо охарактеризувати як добрий чи задовільний стан розвитку державних фінансів в Україні. Через вплив злободенних чинників економічного, політичного, безпекового характеру загострюються питання формування та використання бюджетних ресурсів країни. На наш погляд, у сукупності вони актуалізують поглиблене вивчення механізму впливу податкових інструментів на розвиток інвестиційної діяльності з погляду доцільності та ефективності їх застосування.

Мета дослідження полягає в розкритті теоретичних аспектів та аналізі стану практичного використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні, щоб обґрунтувати вектори їх вдосконалення з урахуванням світового досвіду.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення таких **завдань**: 1) розкрити сутність поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності» та його інструментів; 2) виявити особливості механізму впливу інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності відповідно до їхньої класифікації; 3) охарактеризувати актуальні алгоритми впливу інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні; 4) оцінити ефективність використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні; 5) узагальнити зарубіжні моделі використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності з огляду на можливість їх потенційної аплікації в Україні; 6) обґрунтувати евентуальні вектори вдосконалення застосування інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження - система економічних взаємозв'язків, спрямованих на перерозподіл новоствореної вартості з метою інвестування вилученої її частини в реальні та фінансові активи.

Предмет дослідження - механізм використання податкових інструментів для стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети під час написання роботи було використано такі загальнонаукові й спеціальні методи дослідження:

метод синтезу, системності та історико-логічний метод – при дослідженні сутності інвестиційної діяльності, розгляді класифікацій та описі інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності, а також при вивченні зарубіжного досвіду їх використання; аналітичний метод і метод системного підходу – для аналізу векторів впливу інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні та оцінки вітчизняного механізму їх застосування; абстрактно-логічний і порівняльний методи – для обґрунтування перспектив вдосконалення механізму використання податкових інструментів стимулювання та формування висновків.

Науково-методологічною базою дослідження слугували публікації вітчизняних і зарубіжних науковців з проблематики інвестиційної діяльності та її податкового заохочення, а також чинні законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентують провадження та стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Для отримання обґрунтованих і достовірних результатів дослідження в якості його **інформаційної бази** використані звітні дані, статистичні й аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України та Національного банку України, які оприлюднені на офіційних сайтах зазначених владних інституцій.

Апробація. Окремі результати дослідження висвітлені шляхом публікації наукової статті «Вектори оптимізації застосування податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності в Україні».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, у тому числі шести підрозділів, висновку, списку використаної літератури та додатків. Її основний зміст викладено на 43 сторінках, які містять 3 рисунки. Список літератури включає 88 джерела на 11 сторінках, а додатки - 18 ілюстрацій на 17 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Інвестиційна діяльність як об'єкт державної фінансової політики та суспільних інтересів

Іманентна риса економіки України на сучасному етапі - це обмеженість фінансових ресурсів. Значні пошкодження та фінансові втрати спричинені війною, розв'язаною росією в Україні, негативний вплив пандемії COVID-19, тиск та спроби впливу на прийняття рішень з боку недружніх урядів тощо, лишень поглиблюють та ускладнюють дану ситуацію. Проведення активної інвестиційної діяльності може в певній мірі вирішити цю проблему за допомогою акумуляції вільних коштів інвесторів. Однак низька інвестиційна привабливість держави вимагає вжиття заходів щодо стимулювання інвестиційної діяльності різними методами, зокрема фіскального характеру. Саме тому питання оптимізації використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності (далі – ПСІД) з метою забезпечення надходження додаткових фінансових ресурсів набуває все більшої актуальності.

Подальше теоретичне обґрунтування інструментів ПСІД та практична оцінка їх використання в Україні неможлива без пояснення сутності інвестиційної діяльності.

Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій у даній науковій галузі, вчені ще не дійшли спільної точки зору щодо єдино правильного формулювання визначення поняття «інвестиційна діяльність» (далі – ІД). Варто звернути увагу, що при трактуванні цього терміну вчені беруть за основу розмаїті аспекти: джерела й чинники нагромадження інвестиційних ресурсів, структура їхнього використання, оптимізація структури, сфера ІД, визначення інвестиційної привабливості об'єктів.

Розглянувши визначення поняття «інвестиційна діяльність» різних науковців (Додаток А), сформулюємо таку дефініцію: інвестиційна діяльність – це діяльність, пов'язана з вкладенням коштів в об'єкти інвестування з метою отримання доходів у майбутньому. Такою діяльністю займаються різні суб'єкти, переслідуючи відмінні інтереси, а саме:

- юридичні і фізичні особи, резиденти та нерезиденти країни, які інвестують кошти в різноманітні об'єкти (прямі учасники);

- суспільство в особі органів державної влади (далі - ОДВ) та органів місцевого самоврядування (далі - ОМС).

Зацікавленість прямих учасників у провадженні ІД зумовлена можливістю отримання прибутку та зростання вартості набутих активів. Органам державної влади ж належить подвійна роль у даному процесі. Перш за все, ОДВ на рівні з іншими прямими учасниками ІД виступають інвесторами, які спрямовують бюджетні ресурси в різні об'єкти і за рахунок цього отримують прибуток. Одночасно, ОДВ - регулятор, який повинен забезпечувати прозоре, неупереджене, економічно вигідне та соціально справедливе провадження ІД відповідно до чинного законодавства й суспільних потреб. Тому важливо виділити вигоди ОДВ від активної участі в процесі ІД:

1. Ріст ВВП. Адже не просто акумулюються вільні фінансові ресурси внутрішніх і зовнішніх інвесторів, які згодом розміщуються для започаткування або різнобічного розширення господарської діяльності. За допомогою механізму перерозподілу частина таких коштів спрямовується державою у пріоритетні галузі національної економіки.

2. Приріст відрахувань до бюджетів, у тому числі й до місцевих. Тут йдеться не лише про збільшення прямих податкових надходжень з інвестиційних доходів, зокрема у формі податку на прибуток, а й про опосередкований вплив. Підтримуючи ІД, наприклад, ОМС стимулюють місцевий економічний розвиток. Оскільки залучення інвесторів забезпечує створення нових робочих місць, це, в свою чергу, гарантує виплати заробітних

плат, а, отже, збільшення податкових надходжень у формі ПДФО до місцевих бюджетів.

3. Поліпшення фінансового іміджу країни та збільшення притоку інвестиційного капіталу в країну. Стабільне залучення інвестиційних коштів призводить до формування сприятливого інвестиційного клімату країни, що добре впливає на кредитний імідж держави. Такі дві складові забезпечують створення привабливого фінансового іміджу країни на світовій арені. Це, зі свого боку, позитивно впливає на обсяг інвестованого капіталу в країну та в окремі її території. Однак важливо відзначити, що такі два елемента взаємопов'язані, й поліпшення першого прямо призведе до активізації другого та навпаки. Аналогічно відбудеться й при негативній тенденції розвитку.

Саме тому ОДВ об'єктивно змушені застосовувати різні механізми власної прямої та опосередкованої участі в процесі ІД. Окрім цього, на відміну від приватних інвесторів, в основі їхньої ІД перебуває не мотив збільшення власного добробуту, а суспільний інтерес. Він проявляється в максимізації суспільної вигоди, зокрема економічної, фінансової, соціальної, екологічної тощо. Сукупність усіх суспільних інтересів держави формують цілі сталого розвитку країни на певний момент часу, які значною мірою врешті-решт визначають вектор розвитку вітчизняної ІД загалом.

Фактично, саме суспільний інтерес диктує пріоритетність інвестицій у реальний капітал і обсяг відповідно інвестованих коштів. В той же ж час, ОДВ не повинні відмовлятися від використання інструментів ПСІД не тільки в реальні активи, а й різноманітні фінансові активи. Однак вони повинні убезпечуватися від заохочення спекулятивних інвестицій, притоку «гарячих коштів», відмивання коштів через подібні схеми їх інвестування тощо.

З огляду на дві вищезгадані сторони мотиву та цілей здійснення інвестиційної діяльності органами державної та місцевої влади, можна стверджувати, що ІД є одночасно й цілком об'єктивною потребою для забезпечення безперервного виконання обов'язків ОДВ та ОМС, але в той же ж час вона неможлива без впливу різних зацікавлених сторін-стейкхолдерів.

Саме тому, вважаємо за необхідне розглянути також вплив деяких політекономічних факторів на ІД загалом та процес справедливого створення, надання та регулювання інструментів ПСІД державними інституціями зокрема.

Політекономічними факторами, роль яких у формування та впровадженні податкових стимулів для інвестицій доречно розглянути більш детально, є інтереси політично зацікавлених груп – стейкхолдерів (далі – стейкхолдери), адміністративний потенціал та громадська думка.

Порівнюючи різні підходи до розуміння оподаткування (економічний, адміністративний та політичний), науковець Ді Джон висунув гіпотезу, що залучення політекономічних міркувань є надзвичайно важливим для розуміння податкового потенціалу, в якому групи стейкхолдерів відіграють центральну роль [71].

Політично зацікавлені групи – це формальне або неформальне об'єднання людей, які прагнуть впливати на державну політику на користь своїх інтересів різних типів, в тому числі економічних та корпоративних інтересів [70]. Групи стейкхолдерів, які отримують вигоду від пільгових режимів, формують лобі, щоб впливати на розробку та впровадження певних режимів й в подальшому гарантувати їхню незмінність.

Стейкхолдери зазвичай формують різні політичні альянси, електоральну підтримку та певну політичну легітимність, що в свою чергу впливає на їхні подальші можливості:

- здатність впливати на формування політики та її курсу або навіть контролювати податкове адміністрування;
- здатність більш ефективно чинити тиск на державні органи завдяки організаційній спроможності бізнес-сектору згуртуватися;
- полегшення процесу лобіювання через непрозорі й складні податкові системи [71].

Розуміння впливу та динаміки розвитку влади стейкхолдерів дозволяє розпізнавати основні мотиви та потенційні упередження, які можуть впливати

на інвестиційне регулювання та рішення. Оскільки, коли зацікавлені групи здатні контролювати податковий стимуляційний механізм, він залишається стійким до змін. А у випадку, якщо вони не в змозі на нього впливати, то стейкхолдери чинитимуть максимальний тиск для його модифікації.

Лобіювання є складним питанням, надто в нинішніх умовах нестабільності та негативного сприйняття різноманітних політичних груп, відмінними від офіційних державних інституцій, широкими масами, адже має як позитивні, так і негативні аспекти. Воно може бути схвальною силою в демократії, оскільки дозволяє людям бути почутими з важливих для них питань. Однак лобізм може також використовуватися для несправедливого впливу на державну політику, і звичайним громадянам, в такому випадку, важко конкурувати з ресурсами великих корпорацій та їх особливих інтересів. Саме тому важливо усвідомлювати потенціал для зловживання, але не менш значним є й те, що лобіювання може бути законним способом участі громадськості в політичному процесі.

Однією із переваг легального лобіювання є певна регламентованість щодо реєстрації та розкриття інформації, що дозволяє ОДВ та ОМС певним чином контролювати та впливати на своїх стейкхолдерів. У випадку із створенням та наданням різноманітних ПСІД дозволити уникнути перестимулювання певної компанії, індустрії або ж регіону, що, в свою чергу, пізніше може призвести до монополізації ринку окремими підприємствами, корупційних схем із бюджетними коштами, застою розвитку інших секторів економіки та навіть відтоку деяких потенційних та діючих інвесторів.

На відмінну від більшості країн Європи, США, Канади та низки інших розвинутих країн, в Україні офіційно лобізм заборонений та не існує належних лобістських фірм, однак запит на нього досить великий, а тому він є досить розвиненим тіншовим сектором діяльності. Про це свідчить значне зацікавлення вітчизняного бізнесу в іноземних фахівцях-лобістах з метою отримання законних лобістських послуг та цивілізованих інструментів

співпраці з владою, а кожна «міжнародна компанія або фінансово-промислова група має власного GR-спеціаліста» [34].

Нині весь процес лобіювання відбувається непомітно й переважно двома каналами: публічно через ЗМІ або через приватні зустрічі з ключовими політичними гравцями. Останній метод є безсумнівно досить негативним явищем для демократичної країни, адже значна частина домовленостей в такому випадку залишаються поза увагою суспільства, в інтересах яких ОДВ і ОМС повинні діяти в першу чергу, проте він може певною мірою нівелюватися за рахунок прозорості публічної комунікації як політичних партій так і компаній щодо векторів своєї роботи й потреб та обґрунтування їх економічної або ж політичної актуальності. Однак, у випадку лобіювання, ми говоримо про вплив на формування податкових стимулів та контакт із політичними гравцями в інституційних рамках «поза межами» власне державних установ, щоб уникнути конфлікт інтересів.

Проте більшою проблемою регулювання ПСІД є залученість стейкхолдерів, які надають перевагу вирішенні запитів безпосередньо всередині інституційних рамок, щоб забезпечити прийняття «правильних рішень», що призводить до високого рівня корупції. Спокуса окремих політичних гравців використати податкові стимули для отримання власної економічної або політичної вигоди, наприклад, для винагороди певних груп стейкхолдерів або ж для створення видимості економічного зростання, не тільки розхитує нестабільність податкової політики, але й створює значну невизначеність для інвесторів у безпечності їхніх інвестицій, тим самим перешкоджаючи притік чистих довгострокових інвестицій в економіку країни.

Саме тому, легалізація лобіювання може допомогти ефективніше комунікувати та реагувати на запити громадськості, контролювати, за необхідності, «апетити» різних груп стейкхолдерів та зменшити рівень корупції, при цьому забезпечуючи повну законність регулювання процесу ІД та його податкового стимулювання з боку ОДВ та ОМС.

Адміністративний потенціал можна визначати як здатність державних органів розробляти та впроваджувати податкові стимули для інвестицій, що є критично важливим фактором [82]. Слабкий адміністративний потенціал може призвести до неякісної розробки стимулів або ж їх неефективного впровадження, що не тільки обмежить вплив цих стимулів на інвестицій, а може й зовсім негативно вплинути на їх приток. Однак адміністративний потенціал також характеризує й рівень ризиків політичного втручання та бюрократії в країні. Їх високий рівень створює значні перешкоди для успішного впровадження податкових стимулів, підриваючи їх ефективність.

Умовно найменш впливовим, однак одним із основних політекономічних факторів є громадська думка. Вона може бути охарактеризована як сукупність індивідуальних поглядів, ставлень і переконань щодо певної теми, висловлених значною частиною спільноти [73]. Погляди громадськості на використання податкових стимулів для залучення інвестицій також можуть впливати на результати інвестиційного регулювання та стимулювання, навіть якщо вони не є кінцевими бенефіціарами й прямо зацікавленими особами, як стейкхолдери.

Податкові пільги, як правило, складаються з непрозорих витрат, що ускладнює їх оцінку та збільшує соціальні витрати, применшуючи вплив ПСІД з точки зору втрачених доходів. Крім того, така непрозорість, на додаток до відсутності агрегованих фінансових звітів державних інституцій щодо застосування податкових стимулів, послаблює контроль громадян над діями урядом, маскуючи ключові його частини розподілу видатків і перенесення податкового тягаря всередині суспільства. А тому, коли податкові витрати не опубліковані, не передбачені в бюджеті та не визначені кількісно, громадськості, надто тій частині, що не є добре економічно обізнаною та не в повній мірі розуміє суть тих чи інших податкових стимулів, необхідність та методи застосування, важко оцінити їх ефективність. Це провокує незгоду суспільства із рішеннями ОДВ і ОМС.

Опозиція громадськості до політики ПСІД може призвести до тиску на політиків з метою обмеження їх використання, тоді як підтримка – спонукатиме до розширення їх застосування. Суспільне судження також може впливати на легітимність податкових стимулів, а сприйняття справедливості та прозорості в свою чергу позначатиметься на ступені громадської підтримки. Саме тому, уряди, які занепокоєні реакцією своїх громадян, менш схильні до впровадження політики, яка може вважатися несправедливою або шкідливою для громадськості.

Окрім вищезгаданих аспектів ІД, деякі науковці трактують це поняття через призму поведінки та інтересів інвестора. Такий підхід пояснює, чому у визначенні ПСІД наголос, зазвичай, робиться на позитивних наслідках стимулювання для платників податків. Зокрема науковець Подмарьов О.Ю. надає таке визначення ПСІД: «комплекс цілеспрямованих дій ОДВ та ОМС з приводу встановлення в податковому законодавстві й реальному наданню податкових пільг та інших заходів податкового характеру, що покращують майнове або економічне становище окремих платників податків та зборів для створення економічної зацікавленості здійснення ними інвестиційної діяльності» [44, с. 69]. Податкове стимулювання - одна з важливих функцій податкового регулювання ІД, основне призначення якої - економічно впливати на учасників інвестиційних процесів з метою їх активізації як учасників певних економічних відносин та забезпечення їхнього стабільного розвитку. Однак воно може також бути дещо «дорогим» і призводити до непередбачуваних наслідків, зважаючи на те, що запровадження та використання різних інструментів ПСІД не є виключно економічним рішенням, але й містить в собі певну політичну складову. Саме тому, врахування політекономічних факторів, надто думки та пропозиції зацікавлених сторін-стейкхолдерів, є надзвичайно важливим при розробці та впровадженні політики податкових стимулів.

Адже використання ПСІД значно піддається якраз впливу стейкхолдерів, оскільки основною ціллю податкового стимулювання є активізація і

приваблення, в першу чергу, якомога більшої кількості саме українських інвесторів, що провадять свою діяльність в межах нашої країни та тих, хто з різних причин був змушений виїхати закордон, а вже потім іноземних для уникнення відтоку вітчизняного капіталу та заохочення інвестування міграційного капіталу українських заробітчан.

Однак в той же ж час будь-яке втручання ззовні та вплив на регулювання процесу ІД та його стимулювання потребує ретельного нагляду задля уникнення маніпуляцій та неправомірних дій для забезпечення якісних гарантій рівності всіх гравців в рамках інвестиційних можливості та їх законодавчого й регулюючого супроводу.

1.2. Види інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності

Створення сприятливих умов для провадження безнастанної активної фінансово-господарської діяльності суб'єктів економіки та забезпечення економічного росту - пріоритетні задачі сучасної державної податкової політики. Соціально-економічний розвиток держави прямо пов'язаний з рівнем конкурентоздатності національної економіки, що формується, в тому числі, на основі ефективної ІД. Саме тому для досягнення цілей податкової політики використовується широкий спектр інструментів ПСІД.

Науковці виділяються різні класифікації інструментів ПСІД, беручи до уваги їх окремі аспекти та різноманітні критерії. В Додатку Б наведена класифікація інструментів податкового впливу на економіку, в тому числі й на ІД, розглянута через призму загальних засад оподаткування та «виключень» з них. Додаток В містить класифікацію інструментів ПСІД за такими критеріями: механізм впливу, цілі та види інвестицій.

Проаналізувавши роботи вчених з даної тематики [13; 23; 33; 35; 63; 64; 65], зауважимо класифікацію інструментів ПСІД Мискіної О.О., наведену в Додатку Г. Науковець окремо виділяє інструментарій податкового впливу та

основні інструменти ПСІД, пов'язуючи їх з основними напрямками її активізації. При цьому вважаємо, що така класифікація містить окремі недоліки. Зокрема, до переліку не включені всі можливі інструменти ПСІД, а, отже, вона не охоплює весь їхній спектр і є неповною. Також спірним є поділ на інструментарій та інструменти ПСІД. Подібний підхід може спричинити непорозуміння при використанні цієї класифікації паралельно з іншими.

Найбільш детальну, на наш погляд, класифікацію всіх інструментів ПСІД сформулювали в своїх роботах Цуркан І.М. та Герасимова І.Ю [65]. Тому приділимо їй більшу увагу (Додаток Д).

Не єдиним, але найбільш дієвим інструментом ПСІД є податкова пільга. Це інструмент прямої дії на суб'єктів ІД, які в результаті її застосування отримують в своє розпорядження додаткові кошти.

Найпопулярнішою податковою пільгою є зниження ставки податку, яка передбачатиме зменшення ставки одного або кількох податків на певну кількість відсотків. Важливо відзначити, що між ставкою податку та інвестиційною активністю суб'єктів господарювання існує тісний взаємозв'язок. Зокрема, збільшення ставки податку призводить до помітного збільшення надходжень до бюджету, а, отже, веде й до зникнення у інвесторів стимулів для подальшого провадження ІД. Саме тому науковці відзначають, що не потрібно знижувати ставки податків, що охоплюють всіх платників податків, а застосовувати різноманітні системи ставок, наприклад, їх диференціацію. За її допомогою для кожної окремої групи платників податків буде встановлена своя ставка, що раціонально оподатковуватиме всі активи та допомагатиме державі контролювати розвиток ІД в тому напрямку, який їй потрібен. Серед найвідоміших прикладів застосування цього інструменту можна виділити такі: зниження ставки податку на прибуток, ПДВ, митних податків і зборів, ПДФО, податку на майно, податку на доходи в іноземній валюті, податку на фонд заробітної плати та соціальних внесків тощо.

Наступним інструментом є звільнення від сплати податків. Здебільшого воно застосовується щодо виробництва соціально важливих товарів і послуг

(ліки, освіта тощо), а також товарів на експорт. В більшій частині випадків цей інструмент застосовують щодо ПДВ.

Паралельно з попереднім податковим інструментом діють податкові канікули - звільнення окремих категорій платників від їх сплати лише на певний період часу. Переважно ця пільга надається новоствореним підприємствам, особливо стартапам, які створюють нові технології або функціонують в малорозвинутих, але важливих галузях. На практиці така пільга пролонгується в часі за допомогою зниження ставки оподаткування на наступні періоди.

Досить цікавою є пільга на податок на приріст капіталу. Її суть полягає в тому, що, чим довше інвестор володіє активами, тим більшою буде ставка податку для нього. При цьому оподаткування активів, якими інвестор володіє менше року, відбувається не тільки за звичайною, а часто й за заниженою ставкою.

Широковживаним інструментом ПСІД є також надання підьги на реінвестування, основна мета якої - стимулювати повторне інвестування в основний капітал, а, отже й сприяти розширенню виробництва. В економічно розвинутих країнах ставки податку на прибуток досить високі, однак, вони стосуються лише виведеного капіталу, а та частина прибутку, яка спрямовується на інвестиції у нові основні засоби та нематеріальні активи, оподатковується за значно нижчою ставкою. Таким чином задовольняються цілі обох сторін: підприємства сплачують менший розмір податку, при цьому активно розвиваючись, а держава забезпечує свій економічний розвиток і ріст ВВП.

Інвестиційний податковий кредит вважається одним з найбільш перспективних інструментів ПСІД. Він являє собою обернену форму бюджетного фінансування на умовах поверненості, терміновості та платності й передбачає відстрочення сплати податків на певний період. Протягом цього часу платник звільняється від їх сплати із зобов'язанням у подальшому виплатити поетапно суму податкового кредиту й нараховані відсотки.

Механізм застосування цього інструменту передбачає додаткове надходження податків у кінцевому результаті через загальне зростання прибутку, отриманого внаслідок реалізації проєкту. Такі кредити здебільшого надають терміном до п'яти років. Вони орієнтовані на реалізацію великих проєктів: інвестиційні проєкти, розробку перспективних родовищ природних ресурсів, придбання майна тощо.

Ще одним інструментом ПСІД є інвестиційна надбавка. Вона дозволяє зменшувати нарахований податок на прибуток на величину, що дорівнює питомій вазі інвестицій у структурі загальних витрат підприємства. Сьогодні виділяють два види відсотків, що застосовуються по відношенню до обсягу інвестицій: регулярний - пропорційний обсягу залучених інвестицій до витрат підприємства та інкрементальний, коли враховується приріст інвестицій тільки за певний період часу. Для суб'єктів господарювання використання інвестиційної надбавки є чудовою змогою додавати цю частину коштів, вирахованих із податкового зобов'язання, до своїх амортизаційних відрахувань.

До основних інструментів ПСІД також належить прискорена амортизація, що дозволяє списувати вартість активів швидше, ніж це передбачено нормами економічної амортизації.

Не менш важливий інструмент податкового стимулювання - спрощення системи обліку та звітності й спеціальні податкові режими, які дозволяють державі вибірково впливати на розвиток окремих економічних суб'єктів або певних районів у відповідності із затвердженими напрямками реалізації соціально-економічної політики. Сюди належить створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (ТПР).

Серед додаткових інструментів ПСІД також варто виділити віднесення збитків на майбутні періоди, тобто перенесення збитків за поточний звітний період на прибуток майбутніх періодів, для зменшення розміру податкового зобов'язання інвестора, а отже, й розміру бази оподаткування.

Перелік вищезгаданих інструментів ПСІД не є сталим, а тому цілком можлива поява нових. Однак потрібно враховувати, що серед стимулюючих податкових інструментів зустрічаються також нестимулюючі, які надаються окремим юридичним і фізичним особам незалежно від цілі та напрямку їх використання. Практики зазначають, що необхідно поступово скасовувати останні й активніше використовувати перші для стимулювання залучення інвестицій.

Всі інструменти податкового стимулювання впливають на ІД по-різному, залежно від обраної економічної політики, цілей і задач, поставлених перед ОДВ і ОМС. Важливо розуміти, що, незважаючи на рівень ефективності кожного інструмента окремо, їх переваги та недоліки, сукупний хороший результат можна отримати тільки при паралельному застосуванні широкого спектру інструментів з їх диференціацією для певних груп платників податків.

Отже, поняття ІД може трактуватися по-різному, зважаючи на аспекти, які беруть за основу при формулюванні визначення. Однак суть ІД залишається незмінною. Це діяльність, пов'язана з вкладанням коштів у певний об'єкт з метою отримання прибутків через визначений час. ОДВ та ОМВ - це важливі суб'єкти ІД, зважаючи на їхню подвійну роль в означеному процесі. Навіть будучи безпосередніми інвесторами, органи влади завжди повинні діяти з погляду загальнонаціональних інтересів або окремих їх складових. А тому необхідною є активізація фінансової політики ОДВ, у тому числі й засобами фіскального характеру. Для стимулювання ІД використовують різноманітні податкові інструменти. Узагальнюючи, варто зауважити, що всі інструменти ПСІД діють через зміну або диференціацію податкової ставки, бази оподаткування, об'єктів або суб'єктів, коригування джерел і термінів сплати податків, спрощення механізму оподаткування та ведення податкової звітності тощо. Розглянуті вище інструменти не єдині, що застосовують у світовій практиці. Серед них найбільш поширені податкові пільги.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика чинних алгоритмів застосування інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року всі публічні державні реєстри були закриті для забезпечення національної безпеки, що значно ускладнило пошук даних. Окрім цього, дослідження економічного стану застосування ПСІД виключно за останні 3 роки (2020-2022 роки) вважаємо неефективним й недостатньо інформативним, адже це період активного розвитку пандемії COVID-19 та війни проти України, що в свою чергу значно вплинуло на економічну діяльність в країні, а, отже, й на обсяги та види наданих податкових стимулів. Відповідно, аналіз лише цього періоду не демонструє цілісну картину застосування інструментів податкового стимулювання ІД та не дозволяє в повній мірі визначити проблеми даної сфери, що формувалися протягом десятиліть. Саме тому, пропонуємо проаналізувати результати використання ПСІД упродовж 2014-2019 років, порівнюючи їх із наслідками змін запровадженими у воєнний період, щоб в подальшому можна було сформулювати виважені рекомендації для реформації системи податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні під час післявоєнної відбудови.

Вітчизняна практика ПСІД містить приклади територіального, галузевого, індивідуального підходів до застосування його інструментів. Бажаючи створити «найкращі умови для залучення іноземних інвестицій» [31], уряд почав реформування суті та алгоритму дії існуючих податкових стимулів. Серед них найбільшим потенціалом, вважаємо, характеризуються такі:

1. Індустріальні парки (ІП). Україна має значні ресурси для створення розгалуженої мережі ІП, зокрема й шляхом відновлення господарської діяльності на старій виробничій інфраструктурі, лише із застосуванням новітніх технологій. До податкових стимулів для резидентів ІП належать такі: «звільнення від податку на прибуток на 10 років за умови його реінвестування в розвиток інвестиційного проєкту; звільнення від оподаткування ПДВ нового обладнання ввезеного для власного використання» [32]. Окрім цього, ОМС надається автономія у питаннях земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності.

Проте цих стимулів недостатньо: ІП в Україні «знаходяться фактично у «зародковому» стані, розвиваються «кількісно», а не «якісно» [63, с. 347]. Станом на січень 2022 року було зареєстровано 52 індустріальних парків, але лише чотири з них були якісними індустріальними об'єктами, які дійсно мали резидентів з реально працюючими підприємствами та заводами: індустріальний парк «Біла Церква» (Київська обл.), індустріальний парк «Соломоново» (Закарпатська обл.), Вінницький індустріальний парк та індустріальний парк «Жоростень» (Житомирська обл.).

Впродовж 2022 року було створено 14 нових індустріальних парків, однак до Реєстру було включено лише 9, з яких 4 ІП було засновано та подано на реєстрацію ще в 2020-2021 роках [36]. Окрім цього, станом на січень 2023 року дев'ять потенційних індустріальних парків ще не уклали договори, передбачені Законом України «Про індустріальні парки», що засвідчують створення та функціонування ІП, які повинні бути підписані протягом двох років з моменту прийняття рішення даного рішення [36]. Також в 2022 році ІП «Олександрія» був виключений з державного реєстру ІП України [36].

Станом на сьогодні в Україні зареєстровано 60 індустріальних парків, з яких реально працюючими є лише 9, де наявні активно функціонуючі заводи [4]. Поточна ситуація на ринку індустріальних парків в Україні наведена в Додатку Е.

Варто також зазначити, що ІІ досить нерівномірно розташовані на території України. Зокрема, «лідерами за кількістю зареєстрованих індустриальних парків є Київська (12 парків) та Львівська (11 парків) області». При цьому в п'яти областях (Чернігівській, Харківській, Херсонській, Запорізькій та Кіровоградській області) нашої країни немає жодного індустриального парку [24].

Згідно з інформацією, опублікованою Міністерством економіки України, у 2022 році учасниками та іншими суб'єктами індустриальних парків було залучено інвестицій на суму близько 7,5 млн грн, а загалом від початку практики заснування ІІ – понад 460,5 млн грн [36].

2. Індивідуальний інвестиційний супровід у рамках реалізації Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» [48] (так званий закон про «інвестнянь»). Згідно із первинною задумкою держава мала б надавати інвесторам підтримку в обсязі до 30% від загальної вартості інвестиційного проєкту у формі податкових пільг у рамках реалізації однієї з двох схем: 1) звільнення від сплати ПДВ за імпортні товари до 1 січня 2035 року та податку на прибуток на п'ять років з дати введення в експлуатацію об'єкта, що був побудований в рамках інвестиційного проєкту; також на розсуд ОМС віддано питання щодо розміру та обов'язковості сплати земельного податку; 2) звільнення від оподаткування митом переліку обладнання, затвердженого урядом, що ввозитиме інвестор під час реалізації інвестпроєкту. Однак, фінансово-економічне обґрунтування доцільності ухвалення таких податкових пільг, а також пропозиції щодо зменшення витрат або джерел додаткових надходжень до державного бюджету для його збалансування були відсутні [31].

Станом на вересень 2021 року, в рамках реалізації цього закону, UkraineInvest отримав запити від 23 інвесторів із потенційними інвестиціями на суму 2 млрд дол США [21]. Втім, згідно з останніми оцінками експертів, закон про «інвестнянь» насправді виявився недієздатним, оскільки «станом на середину лютого 2023 року реальний обсяг залучених інвестицій дорівнює

«нулю»» [55]. Проте важко визначити однозначну причину цього провалу: «чи то недовіра передбачених механізмів, чи то недостатня привабливість «пряників» державної підтримки, чи то невдалий таймінг – розпал пандемії, економічна криза, згущування хмар над східними кордонами України» [2].

Саме з цієї причини 19 жовтня 2022 року Кабінет Міністрів України ініціював законопроект №8138 для внесення змін до ЗУ «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», який був прийнятий 10 квітня 2023 року [2].

Даний проект пропонує п'ять кластерів вдосконалень до першої версії закону. Перш за все, це зменшення вимог щодо розміру значних інвестицій (з 20 до 12 млн євро) та кількості обов'язкових новостворених робочих місць (з 80 до 50) під час реалізації інвестиційного проекту [2]. Це дозволить залучати не тільки великі, але й середні підприємства до інвестиційного процесу.

Друга зміна стосується таймінгу укладення певних договорів та внесення інвестованих коштів. Зокрема, інвестор може починати реалізацію свого проекту за 12 місяців до офіційного підписання спеціального інвестиційного договору та власне внесення інвестиційних коштів на здійснення передпроектних робіт, тобто це підготовка перед-кошторисної документації, купівля земельної ділянки тощо. Більше того, введені зміни дають право інвестору вносити не більше 25% від загального розміру значних інвестицій [38].

Наступна реформація пов'язана із можливістю доопрацювання пакету документів ТЕО протягом 15 днів після їх подачі заявником та дозвіл на проведення переговорів щодо певних особливостей та умов спеціального інвестиційного договору терміном до двох місяців [38].

Значною зміною є також запровадження «часткової компенсації вартості будівництва об'єктів суміжної інфраструктури» [2] та розширення сфер реалізації інвестиційного проекту. Зокрема, нині інвестори можуть також реалізувати проекти в сфері «інформації та електронних комунікацій, виробництва енергоефективних будівельних матеріалів, кліматичного

обладнання та систем опалення, вентиляції, кондиціонування, гарячого водопостачання, а також на операції з нерухомим майном» [38].

3. Галузевоорієнтоване ПСІД. В його рамках інвестори отримали податкові преференції в таких галузях:

- літакобудівна [47]: протягом 2014 – 2019 рр. найбільша сума податкових пільг із загальної 3450,2 млн грн припадає на податок на прибуток – 64,3%, частка пільг з ПДВ - 24,3%, із земельного податку – 11,4% (Додаток Ж). За рахунок вивільнених коштів суб'єкти літакобудування змогли технічно та технологічно модернізувати свої підприємства, що дозволило скоротити виробничі витрати й збільшити обсяг реалізованої продукції. Проте при застосуванні податкових пільг у цій галузі увага більше зосереджена на проміжних результатах, ніж на основних цілях. Тому державна підтримка літакобудівної галузі носить більше стабілізаційний характер, ніж розвивальний, і потребує розширення [18];

- паливна [45] – одна з найбільш стимульованих в Україні (Додаток З). Хоча три з шести пільг, пов'язаних з податком на прибуток, у період 2015-2018 років узагалі не застосовувалися. Також виявлені серйозні недоліки в обліку та застосуванні податкових пільг, тобто є підстави сумніватися в повноті й достовірності зазначених сум, а також правомірності надання податкових пільг [53]. Пільги з акцизного податку (98,4% загального обсягу державної підтримки галузі) не виконують своєї стимулюючої функції, є малоефективними й не забезпечують досягнення мети, поставленої при їх запровадженні [57];

- кінематографічна [45]: загальна сума наданих податкових пільг за 6 років - 2,2 млрд грн. (Додаток И). Незважаючи на щорічну мінливість розмірів податкової підтримки, стимулювання розвитку галузі кіно було досить результативним (створено 206 завершених фільмів, із середньою вартістю 19,9 млн грн кожен для держави, частина з яких була відзначена на міжнародних фестивалях та конкурсах);

- космічна [49] – одна з найменш стимульованих з погляду наданих податкових пільг – 998,74 млн грн протягом 2014–2019 рр. Серед них 94,8% - це пільги з плати за землю (Додаток К). Професор Соколовська А.М. пропонує визначати результативність наданих пільг космічній галузі за допомогою їх фіскальної ефективності, тобто за показником співвідношення податків, сплачених до бюджету, до суми отриманих податкових пільг. Протягом аналізованого періоду даний показник досить сильно коливався від найнижчого – 9,84 грн до найвищого – 23,9 грн із середнім значення в 14,65 грн на кожен гривню наданих пільг. Таке ПСІД розвитку галузі сприяло тому, що «на кожен гривню державних коштів, наданих у прямій і непрямій формах, у розвиток галузі було залучено 3 грн інших фінансових ресурсів» [58, с. 51].

Не менш важливим при характеристиці інструментів ПСІД є й територіальний аспект. В цьому випадку йдеться про рівень автономії ОМС в ухваленні рішень щодо інвестиційної політики. Безсумнівно, загальна стратегія розвитку уряду та ОДВ є необхідною, оскільки вона охоплює всю ситуацію й координує всіх гравців на ринку так, щоб досягти стратегічних цілей. Однак в питанні стимулювання ІД ліпше надавати більше повноважень саме ОМС, залишаючи ОДВ лише контролюючу та регулюючу функції. ОМС розробляють політику стимулювання ІД, базуючись на особливостях розвитку власного регіону та його фінансових потребах. Залучення інвестиційних коштів - це не лише нові можливості для місцевого оподаткування в контексті зростання обсягу податкових надходжень, але й вирішення різноманітних соціальних проблем громад. Зокрема, поліпшення або ж навіть відновлення загального рівня розвитку територій у порівнянні з іншими через розбудову виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури - один з вагомих чинників залучення нових інвесторів. Навіть більше, ці два елементи взаємопов'язані, й розвиток першого прямо призведе до активізації другого та навпаки. Зауважимо, аналогічно відбудеться і при протилежній, негативній, тенденції розвитку.

Отже, незважаючи на певні успіхи в застосуванні окремих алгоритмів застосуванні інструментів ПСІД, варто відмітити їх очевидні недоліки:

1) слабка варіативність стимулів, спрямованих на заохочення ІД;

2) дискримінуючий підхід до надання податкових пільг (застосування інструментів ПСІД лише до певних інвесторів або галузей, які мають найбільше лоббістів в ОДВ);

3) низький рівень теоретико-методологічної та аналітичної обґрунтованості застосування тих чи інших інструментів ПСІД;

4) непрозорість - відсутність усіх даних щодо наданих і отриманих розмірів податкових пільг в архівах ДПС. По митних платежах такою інформацією ліпше володіють митні органи. Це вказує на неналежне ставлення ОДВ до податкових витрат, яке в подальшому спричиняє заниження як загального обсягу наданих податкових пільг, так і витрат доходів державного бюджету [43], відповідно, ставить під сумнів необхідність ПСІД загалом.

5) відсутність перманентного публічного звітування про суми наданих пільг та їх отримувачів, що дозволяє маніпулювати інструментами ПСІД для вигоди окремих осіб.

2.2. Оцінка результативності використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні

Оцінювання результативності використання інструментів ПСІД, на жаль, обмежене відсутністю єдиних агрегованих даних щодо їх надання й використання. Один з небагатьох інструментів, які можна розглянути через цифрову призму, - це податкові пільги. Аналіз положень Довідника податкових пільг №116/1 та № 116/2 [16], чинного станом на 30 травня 2023 року, дозволяє стверджувати, що сьогодні інвестори в Україні можуть претендувати на стимулювання з таких платежів: податок на прибуток, податок на додану вартість (далі – ПДВ), акцизний податок, податок на

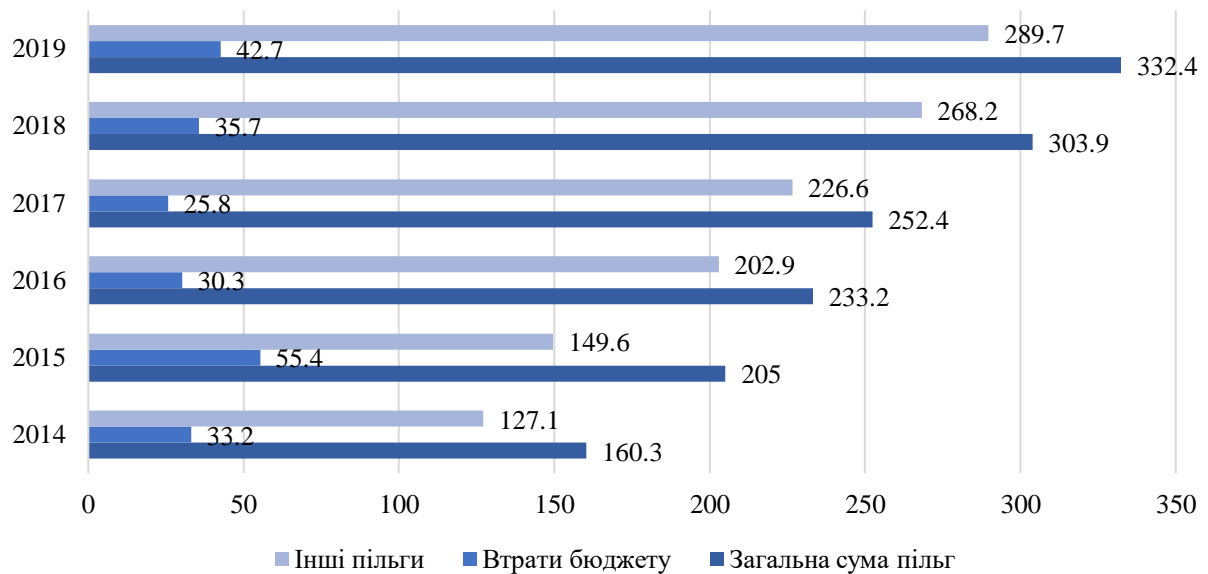
нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, а також (у виняткових випадках) податок на доходи фізичних осіб. При цьому найбільш уживаними інструментами залишаються: диференціація (зниження) ставок, пільгове оподаткування дивідендів, податкова знижка, прискорена амортизація, відстрочення сплати податкових зобов'язань, перенесення збитків, податкові угоди з іншими країнами.

Протягом 2014–2019 рр. обсяг наданих податкових пільг збільшився майже в два рази (рис. 2.1). Проаналізувавши суми пільг у розрізі податків (Додаток Л), констатуємо, що сума інших пільг значно вище суми пільг, що є втратами бюджету. Найбільший обсяг податкових пільг за результатами 2019 року було надано з ПДВ – 46,2%, за ними - пільги з податку на прибуток (26%). Частка податкових пільг з акцизного податку вітчизняних й імпортованих товарів і податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, - 16,9%, 7,6% та 3,1%, відповідно; з решти податків - 0,2%.

Сьогодні в Україні діє 267 податкових пільг, що на 26 пільг ніж на період січня 2022 року (Додаток М). Протягом останніх 15 місяців відбулися такі зміни: було скасовано пільги, введені КМУ під час пандемії Covid-19, збільшено кількість діючих пільг на найближчі кілька років або ж подано їх у новій редакції, а також запроваджено нові спеціальні пільги, що діятимуть упродовж всього періоду воєнного стану та проведення АТО/ООС або ж для підтримки реалізації конкретного проекту. Окрім цього, згідно з Довідником 116/2 вісім пільг по сплаті за землю, що відносять до категорії «Інші податкові пільги» та були чинними безстроково, будуть вилучені надалі, оскільки положення базової законодавчої статті більше не передбачає встановлення таких податкових стимулів.

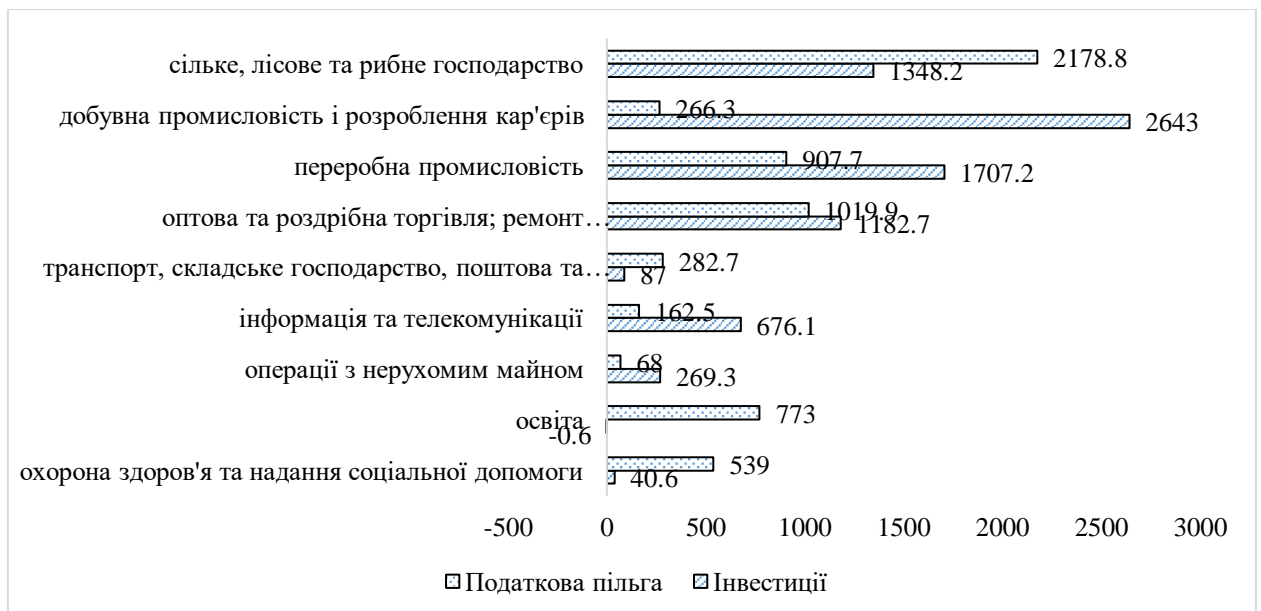
Незважаючи на наявність затвердженого їх переліку, проведений нами аналіз вказує на відсутність єдиної цілісної системи стимулювання ІД за допомогою податкових інструментів. Як правило, вони застосовуються в окремих випадках залежно від низки різноманітних чинників. Такий підхід не тільки дискримінує інвесторів і зменшує кількість бажаючих спрямувати

власні кошти на розвиток національної економіки, а взагалі нівелює будь-який результат від їх використання. Зокрема, це пояснює відсутність залежності між розмірами податкових пільг та інвестицій, які отримали підприємства конкретної галузі (рис. 2.2).

Джерело: [17, с. 11].

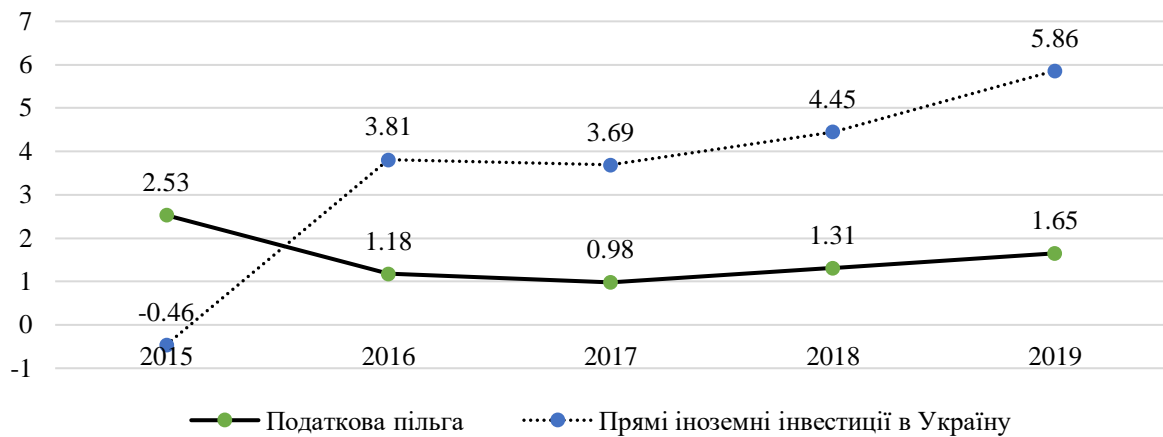
Рис. 2.1. Загальний обсяг наданих податкових пільг у 2014-2019 рр., млрд грн

Джерело: [31].

Рис. 2.2. Галузеві показники інвестування та отримання податкових пільг в Україні в 2015-2019 рр., млн. дол. США

Загалом оцінюючи ситуацію, яка склалася в Україні, відмітимо 7,65 млрд. дол. США – обсяг податкових пільг, отриманих інвесторами протягом 2015–2019 рр. (рис. 2.3). Однак, на жаль, жодної кореляції між розмірами ПІІ і наданих інвесторам податкових пільг не спостерігалось.

Джерело: [31].

Рис. 2.3. Розміри наданих податкових пільг і прямих іноземних інвестицій в Україну в 2015 - 2019 рр., млрд. дол. США

Така ситуація зумовлена неможливістю компенсувати поганий інвестиційний клімат в Україні, спричинений структурними проблемами (відсутність верховенства права, високий рівень корупції, можливі різкі зміни в політиці уряду тощо), тільки податковими пільгами. Тому, вважаємо, що від застосування чинних інструментів ПСІД держава втрачає більше, ніж отримує. Так, «необґрунтований підхід до надання податкових пільг» [17, с. 11] – одна з причин майже п'ятикратного зростання розміру дефіциту державного бюджету України за останні кілька років. Центр аналізу публічних фінансів і публічного управління оприлюднив ще більші цифри: у період 2010- 2019 рр. «Державний бюджет України через надання податкових пільг суб'єктам господарювання недоотримав 776,8 млрд грн податкових надходжень, місцеві бюджети – 49,9 млрд грн у цінах 2019 року» [14].

Основною метою інвестиційної діяльності безумовно є орієнтація на капітальні нововведення та сталий розвиток, однак в нинішніх умовах постійної нестабільності й форс-мажору це практично неможливо. З іншого

боку, в якості інвестиції варто розглядати не лише деякі великі проекти будівництва або схожу діяльність, а також й певні проекти, які зорієнтовані на підтримання життєдіяльності України, наприклад ті, що стосуються енергетики нашої країни, навіть якщо це міні-програми.

Активне сприяння такому ряду інвестиційних проектів демонструє й уряд через запровадження низки тимчасових податкових пільг різного терміну для їх розвитку. Одним із таких податкових стимулів є пільга на ввезення генераторів. 13 грудня 2022 року ВРУ скасувала положення щодо сплати ПДВ і ввізного мита імпортованих генераторів й деякого іншого обладнання, яке є критично важливим для здійснення електрогенераторних установок. Дана норма діяла до 1 травня 2023 року [26].

Серед переліку іншого обладнання, який підпадав під дану податкову пільгу, також були й системи Starlink, які забезпечують супутниковий доступ в інтернет та є стратегічно важливим не лише для забезпечення достатнього рівня життєдіяльності, але й виконання різноманітних військових завдань для оборони країни [39].

Дуже важливим аспектом, передбаченим умовами даного податкового стимулу, є звільнення технічної допомоги від міжнародної організації Energy Community при ввезенні обладнання для відновлення і ремонту інфраструктури енергопостачання нашої країни [26].

Значною проблемою української економіки є велика частка участі держави (близько 65-75%) в перерозподілі ВВП, тоді як приватний бізнес складає не більше 55% в порівнянні із середнім показником в 70% розвинутих європейських країн [4]. І за оцінками експертів це найкращий показник ще довоєнного періоду, а нині ця тривожна динаміка лише погіршується, що свідчить про значну втрату підприємницького капіталу нашою країною з різних причин: необхідність вийхати закордон, неможливість провадити свою діяльність через втрату/значні пошкодження обладнання або ж перебування на окупованих територіях, або вимушеність закрити підприємство через нездатність покрити свої витрати тощо.

Згідно із статистичними даними станом на грудень 2022 року близько 20% українських підприємців вийшли за межі України. З них кожен п'ятий вимушений переселенець був ФОПом, що дозволяє зробити висновок, що протягом 2022 року нашу країну покинули 0,35 млн ФОПів. Останні прогнози експертів зазначають, що якщо така тенденція збережеться й в 2023 році та ще близько 15-20%, тобто 1-1,5 млн осіб, економічно активного населення України змінить місце свого проживання, то відновлення рівня ВВП до його довоєнного стану буде неможливим [4].

Тож активне стимулювання розвитку індустріальних парків є надзвичайно важливим для збереження хороших темпів вітчизняної економічної діяльності. Адже лише 10 ІП з територією 15-20 га, яка може вмістити приблизно 10 середніх заводів, створивши 100-500 нових робочих місць, забезпечить зростання українського експорту на 3-4%, а 100 таких працюючі ІП – 15-20%, що безперечно позитивно змінює поточний економічний ландшафт нашої країни [4].

Саме тому, для підтримки роботи ІП під час воєнного стану в червні минулого року ВРУ запровадила кілька нових податкових пільг. Зокрема, це:

- звільнення імпортованого нового обладнання та комплектуючих від оподаткування ПДВ та ввізним митом. Однак на таке устаткування накладається заборона передачі в оренду, лізинг або користування третім особам [9]. Окрім цього, якщо протягом наступних 5 років з моменту ввезення такого «пільгового» оснащення власник вирішить продати його або достроково втратить свій статус учасника ІП, то буде змушений заплатити не тільки мито, але й додаткову пеню [7].

- звільнення від сплати податку на прибуток протягом 10 років за умови, що весь прибуток реінвестується в розвиток ІП, а дивіденди не нараховуються й не виплачуються акціонерам. У разі невикористання коштів на розбудову та піднесення учасник ІП може бути позбавлений цього статусу. Також

важливим є те, що ІП мають право на отримання такої податкової пільги лише в тому випадку якщо підприємство працює виключно на території ІП [7].

- надання ОМС повноважень самостійно встановлювати пільгові ставки за двох податків: податок на нерухомість та плата за землю [9].

Якщо оцінювати рентабельність індустріальних парків на даний момент, то можна сказати, що вони майже зовсім не окупуються, а тому введені пільги мають допомогти не тільки у підвищенні зацікавленості до діяльності ІП, але також і покращити їх фінансовий стан. Адже «краще спрямувати зусилля уряду й парламенту на спрощення адміністрування податків та, наприклад, легше підключення до електромереж, що бізнес вважає відчутною перепорою для розвитку» [9].

Звісно поруч із двома пакетами нововведених податкових пільг було запроваджено ще й низку інших. Зокрема, це зміна умов переходу, перебування та подання звітності на спрощеній системі оподаткування, наприклад податок 2% (5% для ФОПів ІІІ групи) від обороту замість сплати податку на прибуток та ПДВ, умов сплати рентних платежів на природній газ, звільнення від екологічного податку й податку на землю та/або орендної плати для визначених земель, пільгове оподаткування пального та введення податкових пільг з гуманітарної та благодійної допомоги тощо. Всі вищезгадані податкові стимули є безсумнівно дуже важливими для підтримки українського бізнесу, однак вони не застосовуються для прямого стимулювання ІД, а можуть служити лише певним допоміжним елементом. Саме тому не вважаємо за потрібне їх деталізувати та аналізувати.

Отже, зважаючи на високу актуальність активного використання інструментів ПСІД в Україні вже почався процес їх реформування для досягнення поставлених цілей. Для України створення індустріальних парків є новим досвідом, однак при достатній підтримці та стимулюванні з боку держави, особливо в комплексі з законом про «інвестнянь», вони можуть перетворитися на сильні «магніти», що притягуватимуть іноземних інвесторів в Україну, забезпечать ріст конкурентоспроможності економіки країни та

створення сотень нових робочих місць, що зменшать кількість українських трудових емігрантів. Однак, не завжди застосування інструментів ПСІД є вдалим, зокрема у двох з чотирьох проаналізованих галузях надання податкових пільг не принесло очікуваного результату.

Важливу роль в активізації ІД відіграють ОМС, але в нинішній ситуації вони не можуть ефективно виконувати свої функції. Тому їм потрібно надати більше автономії. В такому випадку ОМС зможуть самостійно розробляти власні ефективні стратегії інвестиційної політики, що безперечно матиме вплив на потенційних інвесторів. Потрібно приділити більшу увагу залученню саме іноземних інвестицій, а також активізації заощаджень громадян. Стале зростання суми наданих податкових пільг не тільки не допомагає, а в деяких випадках навіть шкодить, що виражається у збільшенні втрат державного бюджету. Кореляція між галузевим розподілом податкових пільг і ростом обсягу інвестицій відсутня. Загалом можна виділи низку недоліків сучасної вітчизняної системи стимулювання ІД. Зокрема, це відсутність цільної системи використання інструментів ПСІД, їх обмеженість, відсутність стимулювання інвесторів-фізичних осіб, певний дискримінуючий підхід при виборів суб'єктів податкових стимулів, неналежне ставлення до обліку, контролю та звітування використання податкових пільг та інші.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності

Ріст глобалізації світової економіки й міжнародних інтеграційних взаємозв'язків з фінансових питань створює сприятливі можливості для залучення інвестицій в національне господарство тих країн, які зацікавлені в цьому. Сьогодні збалансована податкова політика країни є найбільш значним фактором впливу на ріст інвестицій, а відповідно й на динаміку економічного розвитку країни. Ця проблематика нині, як ніколи, актуальна для вітчизняного простору. Адже недосконалість поточної податкової політики породжує негативні явища не тільки у сфері бюджетних відносин і ринкової кон'юнктури національної економіки, але й інвестиційної привабливості всіх без виключення галузей економіки.

Для визначення перспектив та альтернатив способів вирішення наявних проблем інвестиційної політики в Україні варто розглянути успішні приклади світового досвіду ПСІД.

Узагальнення зарубіжного досвіду дозволяє вести мову про чотири поширені системи «двох'ярусних пільг» - інструментів ПСІД: американську, європейську, азійську та близькосхідну моделі. Для глибшого розуміння означені моделі проаналізовані за низкою певних критеріїв (Додаток Н).

Акцентувати, що котрась модель «двох'ярусних пільг» найліпша, на нашу думку, неправильно. Адже кожна з них ефективна в певних економічних і соціальних умовах. Однак, зважаючи на наведені в додатку дані обсягу надходжень ПШ в різні країни, які застосовують ту чи іншу модель, ймовірно, що найбільш продуктивною нині є американська модель. Протягом 2018–2020 рр. розмір отриманих ПШ в США сягає майже 6 трлн. дол. США. На другому

місці - модель країн Близького Сходу. Інвестиційним лідером серед арабських країн є ОАЕ, в економіку якої зарубіжними інвесторами протягом аналізованого періоду інвестовано 48,144 млрд. дол. США. Основним драйвером азійської моделі є економіка Сінгапуру (2704,55 млрд. дол. США). Однак не можна сказати, що обсяг акумульованих інвестицій азійською моделлю є значною вищим ніж європейською. Адже, якщо розглядати загалом по країнах, то в деяких випадках показники країн-представників європейської моделі є вищими.

В Додатку О наведено таблицю, в якій відображено інструменти ПСІД, які використовуються в різних країнах. Проте варто розглянути досвід деяких країн детальніше, оскільки він є досить цікавим і вартий запровадження у вітчизняну практику. Зокрема, Україна могла б запозичити китайську систему застосування інструментів ПСІД. Вони розробили стратегію залучення іноземних інвестицій, що забезпечила доступ до сучасних світових технологій, які приходять в країну разом з облаштуванням підприємств, створених виключно за рахунок коштів іноземних інвесторів.

Варто також ґрунтовніше розглянути податкове стимулювання ІД таких країн як США, Німеччина та Канада. Інвестиційними стимулами цих країн є повна підтримка інновацій та скорочений термін амортизації при здійсненні НДДКР, надання 100% інвестиційного податкового кредиту в енергетичній галузі та знижки з податку на прибуток на інвестиції в НДДКР, а також податкової знижки на приріст інвестицій.

Корисним також буде перейняти практику Франції щодо обов'язкового попередження інвестором органів місцевої влади про намір здійснювати ІД і необхідність отримання дозволу у певних випадках. У вітчизняній економіці дані вимоги можна встановити до середніх та великих інвесторів. Такі заходи допоможуть зменшити кількість схем по відмиванню коштів через інвестування, надто при співпраці з ОМС або ОДВ.

Цікавим є також досвід використання інструментів ПСІД Ірландією. Вона знизила ставку податку на прибуток до 10% та звільнила від сплати ПДВ

і мита підприємства, що створюють нові робочі місця в пріоритетних галузях. Для стимулювання створення нових підприємств на 2 роки скасовано податок із суми, що на них спрямовується, та податок на прибуток на виробництво експортної продукції. Що ж до іноземних інвесторів, то ставка корпоративного податку була знижена з 16% до 12,5%.

Варто також детальніше розглянути такий інструмент як податкові притулки, які використовують у своїй практиці Бельгія, Ірландія, Франція, Угорщина та Італія. Його суть полягає в залученні інвестицій від заможних приватних інвесторів або фірм – великих платників податків в обмін на дозвіл враховувати ці інвестиції в певні види діяльності як частину сплаченого податкового зобов'язання та можливість самостійно обирати, який прибуток отримувати від даного інвестпроект, за умови, що він потім буде оподатковуватися. Хоча значна частина країн намагаються звести до мінімуму застосування цього інструменту або й взагалі відмовитися від нього, однак в Україні він може бути дієвим. Оскільки в нашій країні є велика кількість фізичних і юридичних осіб, які систематично занижують свої податкові зобов'язання, використовуючи цей інструмент, державний бюджет все одно недоотримуватиме певну частину коштів, але при цьому будуть заохочені інвестиції у вітчизняну економіку.

Вищеописаний досвід характеризує іноземні системи податкового стимулювання ІД за відносно сталих умов позитивного розвитку країни без регулярних «стресових» ситуацій та значних фінансових втрат. А тому варто також розглянути практики застосування ПСІД іншими державами саме в період війни. Це дозволить побачити пріоритетність та частоту обрання тих чи інших інструментів податкового стимулювання. Протягом всього часу тривалості конфлікту, уряд досить обмежений в податкових знаряддях, які вони можуть застосовувати, адже вони повинні привабити достатню кількість інвесторів, не завдавши при цьому значної шкоди доходам державного бюджету, які є критично важливими в такий період, а тому вимушені обирати лише кілька інструментів ПСІД й оперувати переважно ними.

Разом з тим варто зауважити, що даний напрямок має й певну проблематику. Зокрема, це відсутність достатньої кількості якісних досліджень. Наступною складністю є часовий лаг між аналізованими періодами, що позначається на застосованих податкових стимулах, оскільки економічне середовище та тенденції тих часів відрізняються від нинішньої ситуації.

Одним із найяскравіших прикладів застосування податкових стимулів для пожвавлення ІД у воєнний час був досвід Сполучених Штатів під час Другої світової війни. У 1942 році уряд США запровадив інвестиційний податковий кредит і гранти й певні податкові пільги, такі як зниження податкових ставок, відстрочення оподаткування та амортизаційні збільшення, для підприємств, які інвестували безпосередньо у воєнне виробництво. Це призвело до значного збільшення інвестицій, що допомогло підтримати військові зусилля [68].

Франція, аналогічно до США, також запровадила практику надання інвестиційних податкових кредитів, які варіювалися залежно від рівня ризику, пов'язаного з інвестиціями. Ці податкові пільги допомогли залучити значні приватні інвестиції, які були критично важливими для відбудови зруйнованої війною країни [75].

Використання різноманітних ПСІД у воєнний період притаманне не тільки розвинутим державам. Країни, що розвиваються, також застосовували податкові стимули для залучення інвестицій у воєнний час. Зокрема, в'єтнамський уряд під час збройного конфлікту запровадив податкові канікули для іноземних інвесторів, щоб стимулювати капіталовкладення в свою країну. Це дозволило зарубіжним інвесторам працювати у В'єтнамі без сплати податків протягом перших кількох років ведення діяльності, що сприяло залученню ПІІ [79].

Схожі податкові стимули також застосовувалися в Шрі-Ланці під час громадянської війни. Однак, в цьому випадку місцевий уряд запровадив пільги

для інвесторів лише у певних секторах (туризм, виробництво та сільське господарство) [77].

Варто також відзначити, що не весь досвід іноземного стимулювання ІД у період війни були успішними. Зокрема, під час китайсько-японської війни уряд Китаю реалізував програму звільнення від сплати податків для текстильної та гірничодобувної промисловості. Спочатку ця політика була досить ефективною, але корупція та неефективне управління призвели до її провалу [78].

Іншим невдалим прикладом використання податкових пільг був досвід Індонезії протягом воєнного конфлікту зі Східним Тимором. Індонезійський уряд запровадив програму зниження податкових ставок для підприємств, що інвестували в цей регіон, та митних платежів, а також податкові кредити для пом'якшення економічних наслідків окупації. Однак стимулів виявилось недостатньо для залучення значних інвестицій, і ця політика мала незначний вплив на економіку [76].

Для подальшої успішної реформації системи застосування ПСІД потрібно також розглянути програми стимулювання інвестицій в післявоєнний період, а саме в рамках плану Маршала, адже якраз його адаптовану версію плануються визначити як основний план відбудови нашої держави в співпраці з іншими країнами. Однак в наявних первинних розробках українського плану Маршалу невизначено чіткого переліку податкових стимулів, що будуть використовуватися в подальшому.

План Маршала, також відомий як Європейська програма відновлення після Другої світової війни, був американською ініціативою, спрямованою на відродження економік країн Західної Європи. Одним з її ключових компонентів, окрім великої кількості різноманітних грантових програм, були саме податкові стимули, покликані заохотити інвестиції приватного сектору та створити нові робочі місця для місцевого населення. Основними застосовуваними інструментами ПСІД були зниження корпоративних податків, прискорена амортизація та податкові кредити на наукову-

дослідницьку діяльність. Дані пільги надавалися підприємствам, які інвестували у визначені галузі або регіони, що постраждали від воєнних дій. Головною причиною цього було бажання створити ідеальні умови для приватних інвестицій, щоб компанії більш охоче шли на ризик та/або розширювали свою діяльність у сферах, які раніше ігнорували через значні фінансові загрози та певну нестабільність [85].

Запроваджені податкові пільги безумовно відіграли значну роль у сприянні економічному відновленню як країн Європи так і США. Однак деякі критики стверджують, що такі податкові стимули були непропорційно вигідні великим корпораціям, а не малому бізнесу, який в рамках функціонування сучасного світового господарства і є основним драйвером розвитку економіки, чи окремим платникам податків.

3.2. Вектори оптимізації використання інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності

Розглянувши зарубіжний досвід ПСІД, можна виділити кілька еventуальних векторів поліпшення вітчизняного механізму застосування його інструментів, а саме:

1. Розробка та впровадження цілісної системи застосування інструментів ПСІД відповідно до затверджених стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Такий підхід дозволить подолати її теперішню вибірковість. Адже в Податковому кодексі України «зберігається галузевий і точковий тип надання податкових пільг» [64, с. 229]. Поготів, є підстави вважати, що в останні кілька років дія таких інструментів в Україні спрямована не на формування оперативного й дієвого механізму їх застосування, поліпшення інвестиційного клімату та створення реального позитивного іміджу на світовій арені. Натомість мета - це лише номінальне підвищення позиції країни в міжнародних рейтингах, про що свідчать заяви та програмні документи уряду.

2. Розширення спектру чинних інструментів ПСІД. Актуальне запровадження таких інструментів як пільги на реінвестований прибуток, інвестиційний податковий кредит, податкові вирахування. Окрім цього, при формуванні умов їх використання в пріоритеті мають бути інтереси малого та середнього бізнесу - основного драйверу сучасної ринкової економіки, особливо в територіальному вимірі її розвитку.

3. Імплементация американської моделі податкового стимулювання ІД, відповідно, надання ОМС більше повноважень для розробки і реалізації стратегії використання податкових інструментів інвестиційного призначення. Отримана як результат податкова конкуренція між територіями дозволить не тільки підвищити інвестиційну привабливість окремо кожної з них і країни загалом. Певною мірою вона спростить роль держави в цьому процесі, залишивши центральним органам влади переважно контролюючу та регламентуючу функції. Це дозволить ефективніше та прозоріше провадити політику стимулювання ІД.

4. Запровадження податкових пільг для інвесторів - фізичних осіб. Сьогодні податкові стимули розраховані тільки на процес і результати від підприємницької діяльності, а також на стимулювання індивідуального іпотечного кредитування, що не вважаємо достатнім. Вважаємо, що кошти трудових мігрантів повинні розглядатися як потужне джерело фінансування, адже, за результатами наукових досліджень, саме наші співвітчизники закордоном є одними з найбільших інвесторів у вітчизняну економіку. Згідно з розрахунками експертів, обсяги міграційного капіталу за останні 5 років в кілька разів перевищують обсяг ПІІ в Україну. Зокрема, за січень-жовтень 2021 року в Україну надійшло 11896 млн. дол. США, із подальшим зростання переказів трудових мігрантів до 14 млрд. дол. США за результатами року [11], в той час як обсяг ПІІ в Україну в 2021 року становив лиш 5128 млн. дол. США [56]. Обсяг приватних переказів в Україну в 2022 році дещо зменшився до 13 млрд. дол. США, а за підсумками січня 2023 становив 967 млн. дол. США [10].

5. Створення алгоритму використання інструментів ПСІД, який би забезпечував вирішення не тільки економічних, а й певних соціальних проблем (пропонований варіант пропозицій наведено в Додатку П). Зокрема, доцільне реформування податкових пільг у напрямку сприяння не лише зростанню розмірів ВВП, але й стабільній появі нових робочих місць, поліпшенню якості інфраструктури або й зовсім її повній відбудові, вирішенню проблем розвитку територіальних громад тощо.

6. Створення системи оцінки ефективності застосування інструментів ПСІД. Результативність наданих податкових пільг, наприклад, потрібно розглядати не тільки з точки зору економічної ефективності, зокрема з огляду на тенденцію зміни обсягів виробництва продукції, енергоємність, інноваційність підприємств тощо, а також через призму фіскальної та соціальної ефективності. Основним показником податкового характеру в даному випадку має виступати різниця між втратами державного та місцевих бюджетів через надання податкових пільг та приростом податкових надходжень завдяки провадженню ІД. Соціальна ефективність має виражатися в перманентному збільшенні робочих місць та зростанні рівня заробітної плати, що є невід'ємною частиною сталого економічного зростання.

7. Законодавчо затвердити обов'язковість надання в пакеті супроводжуючих документів до проєктів про застосування тих чи інших інструментів, зокрема надання податкових пільг, обґрунтованого пояснення необхідності й доцільності їх надання, розрахунки втрат від них та очікуваного соціального-економічного результату від їх використання.

8. Перманентне оприлюднення інформації щодо всіх компаній-отримувачів податкових пільг і їх розмірів, а також проведення та публікація на постійній основі дослідження впливу застосовуваних інструментів ПСІД, зокрема податкових пільг, на розвиток галузей, яким вони були надані. Це допоможе прозоріше та раціональніше оцінювати результати стимулювання й, за необхідності, якомога швидше вносити правки в загальнонаціональну стратегію розвитку та залучення інвестицій. А також унеможливить

маніпулювання податковими пільгами на користь окремих інвесторів для необґрунтованого зменшення їх податкових платежів.

9. Визначення конкретних податкових стимулів для українських та іноземних інвесторів в адаптивному плані Маршала та Плані Відновлення України [41], щоб країна могла справді стати магнітом для зарубіжних інвестицій, як зазначає їх візія. Оскільки на даний момент український план Маршала заснований на отриманні грошової допомоги від інших країн та міжнародних фінансових інституцій, що може призвести до збільшення залежності від країн-донорів. Саме тому потрібно робити значний акцент на привабленні іноземних інвестицій та одержанні грантів, а будь-яке фінансування потребує якісних стимулів для ефективного використання коштів.

Отже, використання інструментів ПСІД є надзвичайно важливим для кожної країни. Проте в Україні на даний момент не передбачено їх використання на постійній основі. Окрім цього, вітчизняна система податкових інструментів потребує значного реформування. При вдосконаленні важливо опиратися на кращий світовий досвід використання інструментів ПСІД, однак у випадку запозичення варто адаптовувати їх застосування під українські реалії.

ВИСНОВКИ

Сьогодні один з визначальних факторів забезпечення позитивної динаміки економічного розвитку і зміцнення конкурентоздатності національної економіки - це стимулювання інвестиційної діяльності. Його забезпечують різні механізми, в тому числі податковий. Зважаючи на високу мобільність (у масштабах усього світового ринку) інвестиційного капіталу – потенційного об'єкту оподаткування, доцільно пристосовувати механізм ПСІД до сучасних реалій. Тому проблематика використання інструментів ПСІД в Україні залишається достатньо актуальною. Дослідження її теоретичних і практичних аспектів дозволяє зробити наступні узагальнення:

1. Незважаючи на наукові дискусії щодо дефініції «інвестиційна діяльність», залишається незмінною її сутнісна характеристика як процесу, зав'язаного на довгостроковому вигідному вкладенні капіталу в різні об'єкти.

2. В такому процесі ОДВ та ОМС відграють подвійну роль: безпосередніх інвесторів та основних регуляторів інвестиційної діяльності. Їхні рішення повинні бути продиктовані загальнонаціональними інтересами та суспільними вигодами, зокрема, реальним зростанням розміру ВВП країни, приростом надходжень до бюджетів усіх рівнів, поліпшенням фінансового іміджу країни та, зрештою, збільшення притоку інвестиційного капіталу в країну.

3. ПСІД запропоновано визначати як комплекс заходів по запровадженню та наданню певних податкових преференцій, що розробляється й реалізується органами державного або місцевого самоврядування для поліпшення стану фінансового забезпечення платників податків з метою посилення їх зацікавлення в провадженні активної інвестиційної діяльності.

4. За ступенем впливу доцільно виділяти основні (маніпуляція податковою ставкою; податкові пільги; прискорена амортизація) та додаткові (термін сплати, порядок перенесення збитків, створення СЕЗ і ТПР, міжнародні податкові угоди) інструменти ПСІД. Найуживанішими серед них є податкові пільги.

5. Серед поширених в Україні алгоритмів застосування інструментів ПСІД найбільший потенціал сьогодні властивий індустріальним паркам, індивідуальному інвестиційному супроводу, галузеворієнтованому заохоченню. Вони посприяли певному зростанню обсягу інвестицій в національну економіку. Проте динаміка показників інвестування не корелює з розміром отриманих інвесторами податкових пільг.

6. Для чинного механізму ПСІД характерні такі недоліки: 1) слабка варіативність стимулів, спрямованих на заохочення ІД; 2) дискримінуючий підхід до надання податкових пільг; 3) низький рівень теоретико-методологічної та аналітичної обґрунтованості застосування тих чи інших інструментів ПСІД; 4) непрозорість; 5) відсутність перманентного публічного звітування про суми наданих пільг та їх отримувачів; 6) слабка територіальна компонента алгоритмів застосування інструментів ПСІД; 7) брак інструментів ПСІД, спрямованих на перетворення громадян у інвесторів національної економіки.

7. Виявлені недоліки зумовлюють реальні втрати надходжень державного бюджету без адекватних якісних змін у національній економіці, не сприяють досягненню стратегічних цілей розвитку останньої.

8. З урахуванням результатів дослідження зарубіжного досвіду ПСІД, до основних векторів удосконалення механізму застосування його інструментів в Україні включаємо: 1) розробку та запровадження цілісної системи застосування інструментів ПСІД, у тому числі розширивши їхній спектр; 2) надання ОМС реальних повноважень для розробки і реалізації стратегії використання податкових інструментів ПСІД, імплементувавши його американську модель; 3) запровадження дієвих податкових пільг для інвесторів - фізичних осіб; 4) активізація алгоритму використання інструментів ПСІД, який би забезпечував вирішення не тільки економічних, а й певних соціальних проблем; 5) системне оцінювання стану застосування інструментів ПСІД за критеріями економічної, фінансової та соціальної ефективності з наступним його обов'язковим оприлюдненням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» від 14.12.2021. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya> (дата звернення: 05.03.2023).
2. Андріанова Т. Інвестняня 2.0: законодавець знову намагається удосконалити процедури для інвесторів. URL: <https://mind.ua/openmind/20256118-investnyanya-2-0-zakonodavec-znovu-namagaetsya-udoskonaliti-proceduri-dlya-investoriv> (дата звернення: 27.05.2023).
3. Бойчук О., Касаткіна О. Інвестиції прийдуть: як індустріальні парки допоможуть у їх залученні. URL: <https://mind.ua/openmind/20228191-investiciyi-prijdit-yak-industrialni-parki-dopomozhut-u-yih-zaluchenni> (дата звернення: 06.03.2023).
4. Бондаренко О. що не так з індустріальними парками в Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/10/698973/> (дата звернення: 30.05.2023).
5. Бульбах Н. В. *Форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво.* Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2005. № 1. С. 41–45. (дата звернення: 29.04.2023).
6. Гомон М.В. Податкова політика держави у сфері стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. № 12. С. 434 – 438. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/91.pdf> (дата звернення 02.04.2023).
7. Гордійчук Д. Індустріальні парки отримають митні та податкові пільги – Рада ухвалила закони. URL:

- <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/21/687312/> (дата звернення: 04.05.2023).
8. Гоцуляк Л.В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330> (дата звернення: 14.04.2022).
 9. Гришко А., Бетлій О. податкова лібералізація під час війни: необхідність для бюджету чи розкіш для бізнесу? URL: <https://voxukraine.org/podatкова-liberalizatsiya-pid-chas-vijny-neobhidnist-dlya-byudzhetu-chy-rozkish-dlya-biznesu> (дата звернення: 03.05.2023).
 10. Гроші трудових мігрантів: скільки переказів надійшло в Україну. URL: <https://focus.ua/uk/economics/552990-dengi-trudovych-migrantov-skolko-perevodov-postupilo-v-ukrainu> (дата звернення: 29.05.2023).
 11. Грошові перекази в Україну сягнули 12 млрд. дол. США. URL: <https://finclub.net/ua/news/hroshovi-perekazy-v-ukrainu-siahnuly-usd12-mlrd.html> (дата звернення 16.04.2023).
 12. Дані та аналітика : Міністерство фінансів України : *веб-сайт*. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 03.05.2025).
 13. Демчишак Н., Щуревич О., Кобильник М. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності: теоретичні аспекти та імплементація зарубіжного досвіду в Україні *Галицький економічний вісник*. 2020. № 4. Том 65. С. 128–137. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.04.128 (дата звернення: 23.02.2023).
 14. Державний бюджет України «завдяки» податковим пільгам втратив 776,8 млрд грн у 2010 – 2019 рр – дослідження. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/derzhavniy-byudzhhet-ukrayini-zavdyaki-podatkovim-pilgam-vtrativ-776-8-mlrd-grn-u-2010-2019-rr-doslidzhennya/> (дата звернення: 18.04.2024).
 15. Діяльність : Міністерство економіки України : *веб-сайт*. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 23.04.2023).

16. Довідники пільг. URL: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html> (дата звернення 03.06.2023).
17. Єфименко Т.І., Іванов Ю.Б., Найденко О.Є. Обґрунтування доцільності використання в преференційній політиці концепції податкових витрат. *Фінанси України*. 2021. № 8. С. 7-23. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.08.007> (дата звернення 18.04.2023).
18. Звіт про результати аналізу ефективності застосування суб'єктами господарювання податкових пільг та їх вплив на розвиток літакобудування : затв. рішенням Рахункової палати від 28.05.2019 № 12-3. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/12-3_2019/Zvit_12-3_2019.pdf. (дата звернення: 06.04.2023).
19. Звітність : Державна казначейська служба України : *веб-сайт*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 03.05.2023).
20. Івашко О., Цимбалюк І. Податкове стимулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України в умовах фінансової нестабільності. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. №1. С. 80 – 85. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/echscenu_2016_1_16.pdf (дата звернення: 05.03.2023).
21. Інвестняні: потенційні інвестиції вже сягають 2 мільярдів доларів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/14/677798/> (дата звернення 13.04.2023).
22. Касянок К.Г. Міжнародний досвід залучення прямих іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 18 (2). С. 38 – 44. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_2_2018ua/10.pdf (дата звернення: 15.05.2023).
23. Кизим М.О., Касьянова Л.В. Класифікація інструментів податкового стимулювання інновацій. *Проблеми економіки*. 2012. №4. С. 23 – 29. URL:

- https://www.problecon.com/pdf/2012/4_0/23_29.pdf (дата звернення: 27.02.2023).
24. Кирилко В. Індустріальні парки: підсумки 2022 року. URL: https://propertytimes.com.ua/itogi_goda/industrialni_parki_pidsumki_2022_ro_ku (дата звернення: 30.05.2023).
25. Кміть В.М., Жук Ю.І., Чеботарь О.А. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3. С. 265-269. URL: http://easterneurope-bm.in.ua/journal/8_2017/8_2017.pdf#page=265 (дата звернення: 20.05.2023).
26. Коваленко О. Податкові пільги закінчилися: За ввезення в Україну генераторів та Starlink доведеться платити. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/vvezennya-v-ukrajinu-generatoriv-ta-starlink-podatkovi-pilgi-skasovano-12240549.html> (дата звернення: 19.05.2023).
27. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2018. №31. С. 83 – 90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_31_19 (дата звернення: 23.02.2023).
28. Литвин Я.А. Податкове регулювання іноземних інвестицій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №11. С. 734 – 738. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/154.pdf> (дата звернення: 27.02.2023).
29. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с. (дата звернення: 09.03.2023).
30. Малахова Ю.А., Хобта М.О., Гончар Т.М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: 10.32702/2307-2105-2021.2.91 (дата звернення: 29.04.2023).

31. Маркуц Ю. Залучення інвестицій і податкові пільги: чи дійсно це шлях до зростання. URL: <https://voxukraine.org/zaluchennya-investitsij-i-podatkovii-pilgi-chi-dijsno-tse-shlyah-do-ekonomichnogo-zrostannya/> (дата звернення 03.04.2023).
32. Марчук В. Індустріальні парки в Україні: 25 «точок росту» за наступні три роки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3325847-industrialni-parki-v-ukraini-zamah-na-grivnu-a-udar-na-kopijku.html> (дата звернення 06.04.2023).
33. Мединська Т.В., Руцишин Н.М., Ніконенко У.М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності банків України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 316 – 324. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0-pages-316_324.pdf (дата звернення 08.04.2023).
34. Мендель Ю. Чому Україна досі не легалізувала лобізм? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/10/11/678609/> (дата звернення: 28.04.2023).
35. Мискіна О.О. Вплив оподаткування на активізацію інвестиційної діяльності в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Ірпінь. 2014. 23 с. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/34> (дата звернення 30.03.2023).
36. Міністерство економіки України : *веб-сайт*. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 29.05.2023).
37. Молдован О.О., Медведкова Н.С. Щодо доцільності запровадження податкових механізмів стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні. URL: <http://www.eurosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=2891> (дата звернення: 05.04.2023).
38. Молодан В. В Раді підтримують зниження порогу проєктів для інвесторів до 12 млн євро. URL: <https://delo.ua/business/v-radi-pidtrimuyut-znizennya->

- porogu-projektiv-dlya-investnyan-do-12-mln-jevro-414766/ (дата звернення: 27.05.2023).
39. Пільги закінчилися: в Україні повернули мита та податки на ввезення генераторів та Starlink. URL: <https://focus.ua/uk/economics/563797-pilgi-zakinchilisya-v-ukrayini-povernuli-mita-ta-podatki-na-vvezennya-generatoriv-ta-starlink> (дата звернення: 19.05.2023).
40. Пічугіна Т.С., Забродська Л.Д. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність та зміст управління. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. №2 (1). С. 146 – 154. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_2%281%29__23 (дата звернення: 03.03.2022).
41. План Відновлення України : *веб-сайт*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 28.05.2023).
42. Плани та звіти роботи : Державна податкова служба України : *веб-сайт*. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2023).
43. Податкові пільги закінчилися: За ввезення в Україну генераторів та Starlink доведеться платити. URL: <https://patrioty.org.ua/ecomomic/podatkovyi-pilhy-zakinchylisia-za-vvezennia-v-ukrainu-heneratoriv-ta-starlink-dovedetsia-platyty-465089.html> (дата звернення: 19.05.2023).
44. Подмар'юв О.Ю. Податкове регулювання інвестиційної діяльності як фактор економічного зростання країни. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. № 4. С. 65-71. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324247614.pdf> (дата звернення: 15.03.2023).
45. Про внесення змін до деяких законів України щодо виробництва та використання моторних палив з вмістом біокомпонентів : закон України від 19.06.2012 № 4970- VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124970.html. (дата звернення: 08.04.2023).
46. Про внесення змін до Закону України “Про кінематографію” та інших законів України щодо підтримки виробництва національних фільмів :

- закон України від 18.02.2010 № 1909-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-17/ed20100218#Text>. (дата звернення: 08.04.2023).
47. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо підтримки літакобудівної галузі : Закон України від 20 груд. 2016 р. № 1795-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/jh2o100i?an=10> (дата звернення: 10.04.2023).
48. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями : Закон України від 17 груд. 2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 12.04.2023).
49. Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013–2017 роки : закон України від 05.09.2013 № 439-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-18#Text>. (дата звернення: 08.04.2023).
50. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 бер. 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 08.05.2023).
51. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вер. 1991 р. № 1561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 28.02.2023).
52. Про індустріальні парки : Закон України від 21 черв. 2012 р. № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text> (дата звернення: 05.04.2023).
53. Про результати аналізу стану адміністрування податкових пільг, наданих суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сфері виробництва альтернативних видів палива, та їх впливу на надходження до державного бюджету : рішення Рахункової палати від 22.09.2015 № 5-3. URL:

- http://old.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16746736/R_RP_5-3.pdf;jsessionid=64EF34D459D304AC8276EDEF69C42B1F (дата звернення: 10.05.2023).
54. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента від 30 бер. 2019 року. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 08.05.2023).
55. Рада змінила закон про «інвестнянь». URL: <https://finclub.net/ua/news/rada-rozshyryla-pilhy-dlia-zakonu-pro-investnian.html> (дата звернення: 27.05.2023).
56. Сайт Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua> (дата звернення 13.05.2023).
57. Соколовська А.М. Оцінювання результативності податкових пільг для окремих видів діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2021. № 5. С. 58-81. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.05.058> (дата звернення 29.04.2023).
58. Соколовська А.М. Оцінювання результативності податкових пільг для окремих видів діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2021. № 6. С. 40-54. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.06.040> (дата звернення 29.04.2023).
59. Статистика : Національний банк України : *веб-сайт*. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2023).
60. Статистична інформація : Державна служба статистики України : *веб-сайт*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.05.2023).
61. Устенко О. Олексій Устенко про додаткові стимули для індустріальних парків. URL: <https://sluga-narodu.com/oleksiy-ustenko-pro-dodatkoviy-stymuly-dlia-industrialnykh-parkiv/> (дата звернення 08.04.2023).
62. Федоренко В.Г. Інвестознавство: Підручник. 3-тє вид., допов. К.: МАУП, 2004. 480 с. (дата звернення: 02.03.2023).
63. Федорчак О.В. Інституційний механізм розвитку інвестиційного клімату в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з

- державного управління: спец. 25.00.02. Київ. 2020. 575 с. (дата звернення 12.03.2023).
64. Федорчак О.В. Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності: державно-управлінський аспект. *Ефективність державного управління*. 2020. №3. С. 225 – 245. URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.64.2020.217623> (дата звернення: 13.03.2023).
65. Цуркан І.М., Герасимова І.Ю. Податковий механізм стимулювання інвестиційної діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 2. С. 135–142. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2014/2_2014/27.pdf (дата звернення: 13.03.2023).
66. Чорна М. В. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства : монографія. Х. : ФО-П Шейніна О.В., 2010. 210 с. (дата звернення: 16.03.2023).
67. Шевчук С., Крицька І. У 2023-му українська економіка припинить падіння. Але яким буде зростання? Чого чекати бізнесу наступного року. URL: <https://forbes.ua/money/u-2023-mu-ukrainska-ekonomika-pripinit-padinnya-ale-yakim-bude-zrostannya-chogo-chekati-biznesu-nastupnogo-roku-03112022-9445> (дата звернення: 05.05.2023).
68. Bostwick, V. E. (1950). The use of tax incentives in the United States. *National tax journal*, 3(4), 281-291. (дата звернення: 18.05.2023).
69. Bureau of Economic Analysis U.S. Department of Commerce. URL: <https://www.bea.gov/> (дата звернення: 19.05.2023).
70. Course: US government and civics. Lesson 6: Groups influencing policymaking and policy outcomes. *Khan Academy*. URL: <https://www.khanacademy.org/humanities/us-government-and-civics/us-gov-political-participation/us-gov-groups-influencing-policymaking-and-policy-outcomes/a/interest-groups-influencing-policymaking-lesson-overview> (дата звернення: 16.05.2023).

71. Daude C., Hamlet G. & Melguizo A. the political economy of tax incentives for investment in the Dominican Republic: “Doctoring the ball”. OECD Development Centre. 2014. № 322. (дата звернення: 24.05.2023).
72. Department of Statistics Singapore. URL: <https://www.singstat.gov.sg/> (дата звернення: 20.05.2023).
73. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/public-opinion> (дата звернення: 17.05.2023).
74. Givati, Y. (2019). Theories of Tax Deductions: Income Measurement versus Efficiency. *Journal of Law, Finance, and Accounting (Forthcoming)*. December, 9. URL: <https://ssrn.com/abstract=3501066> (дата звернення: 28.05.2023).
75. Kahhat, R. (2015). Tax Incentives and the Attraction of Investment in France after World War II. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 40(3 (151)), 283–301. (дата звернення: 22.05.2023).
76. Karmila, R., & Gaol, G. L. (2019). The success factors of investment tax incentive policy in Indonesia. *Academy of Strategic Management Journal*, 18(2), 1-13. (дата звернення: 22.05.2023).
77. Kelegama, S. (2002). Tax incentives for foreign direct investment: Lessons from Sri Lanka. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, 14(8), 1081-1092. (дата звернення: 22.05.2023).
78. Kilic, E., Gedikli, A., & Isova, S. (2013). Tax incentives as a tool for attracting investment: The case of China. *International journal of economics and finance*, 5(10), 60-66. (дата звернення: 18.05.2023).
79. Nguyen, M. H. (2010). The effect of fiscal incentives on foreign direct investment in Vietnam. *Journal of Southeast Asian Economies*, 27(2), 155-169. (дата звернення: 18.05.2023).
80. Official website Santander Trade. URL: <https://santandertrade.com/es> (дата звернення: 20.05.2023).
81. Parys, van S. (2012). The effectiveness of tax incentives in attracting investment: evidence from developing countries. *Reflets et perspectives de la vie économique*. № 3 (Tome LI), p. 129-141. URL: <https://www.cairn.info/revue->

- reflets-et-perspectives-de-la-vie-economique-2012-3-page-129.htm?contenu=article (дата звернення: 28.05.2023).
82. Ricciuti, R., Savoia, A. & Sen, K. What determines administrative capacity in developing countries?. *Int Tax Public Finance*. 2019. №26. 972–998 (2019). <https://doi.org/10.1007/s10797-019-09535-y> (дата звернення: 17.05.2023).
83. Roca, J. (2010). Evaluation of the Effectiveness and Efficiency of Tax Benefits. Inter-American Development Bank. URL: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Evaluation-of-the-Effectiveness-and-Efficiency-of-Tax-Benefits.pdf> (дата звернення: 22.05.2023).
84. Statistics Canada. URL: <https://www.statcan.gc.ca/en/start> (дата звернення: 19.05.2023).
85. Thorsen, N. (1973). Aspects of the Economic Motivation Behind the Marshall Plan. Master's Theses. 79 p. URL: https://ecommons.luc.edu/luc_theses/2692 (дата звернення: 28.05.2023).
86. United Arab Emirates Ministry of Economy. URL: <https://www.moes.gov.ae/en/home> (дата звернення: 20.05.2023).
87. Объем иностранных инвестиций в Турции в 2020 году достиг 8 млрд дол США. URL: <https://www.aa.com.tr/ru/%D1%D0%80%D0%B4/2145235> (дата звернення: 20.05.2023).
88. Хрущ Н. А. Формирование инвестиционной стратегии в системе перспективного управления инвестиционной деятельностью предприятия. Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. трудов. Донецк: ДонНУ, 2006. С. 574–580. (дата звернення: 29.03.2023).

ДОДАТКИ

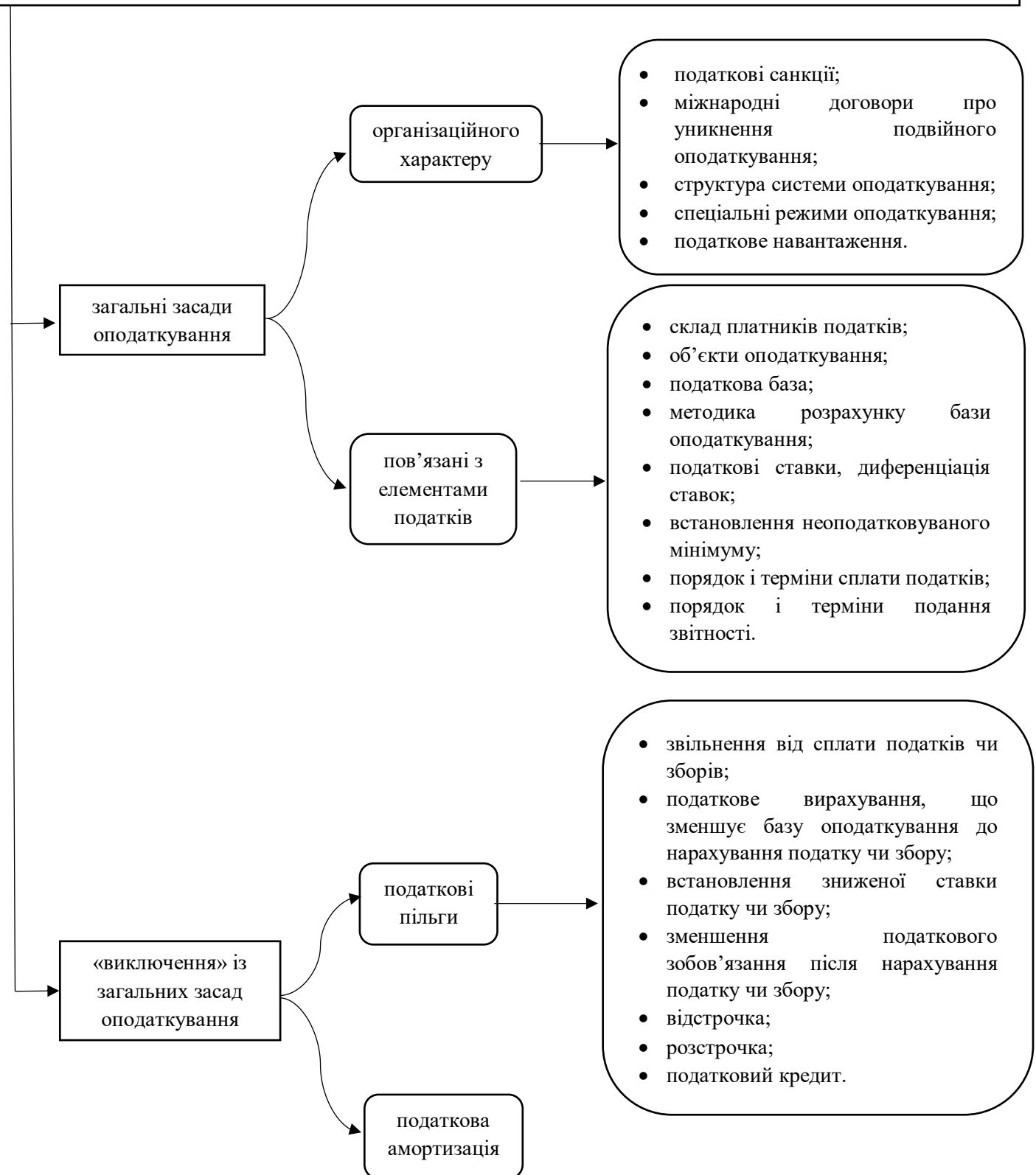
ДОДАТОК А

Наукові визначення поняття «інвестиційна діяльність»

Автор	Визначення терміну
Бульбах Н.В. [5, с. 13]	Інвестиційна діяльність – це процес взаємодії тих, хто пропонує гроші із тими, хто пред’являє потребу, у рамках якого і приймаються інвестиційні рішення.
Чорна М.В. [66]	Інвестиційна діяльність – це об’єктивний процес, що має певну логіку розвитку відповідно до властивих йому закономірностей, та відіграє важливу роль у розвитку підприємства, починаючи з визначення інвестиційної політики та інвестиційної стратегії, які підприємство формує самостійно, виходячи з цілей свого стратегічного розвитку.
Хрущ Н.А. Шевчишина Н.В. [88]	Інвестиційна діяльність – сукупність процесу вкладення інвестиційних ресурсів та процесу отримання позитивних результатів у майбутньому.
Пічугіна Т.С. Забродська Л.Д. [40, с. 153]	Інвестиційна діяльність – вид господарської діяльності, пов’язаний із витратами певних ресурсів.
Федоренко В.Г. [62]	Інвестиційна діяльність – комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти з метою отримання прибутку.
Майорова Т.В. [29]	Інвестиційна діяльність – інвестиційний процес, який потребує проектної підтримки, здійснення проектного аналізу.
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [51]	Інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Джерело: складено автором.

Підґрунтя застосування інструментів податкового впливу на економіку та інвестиційну діяльність

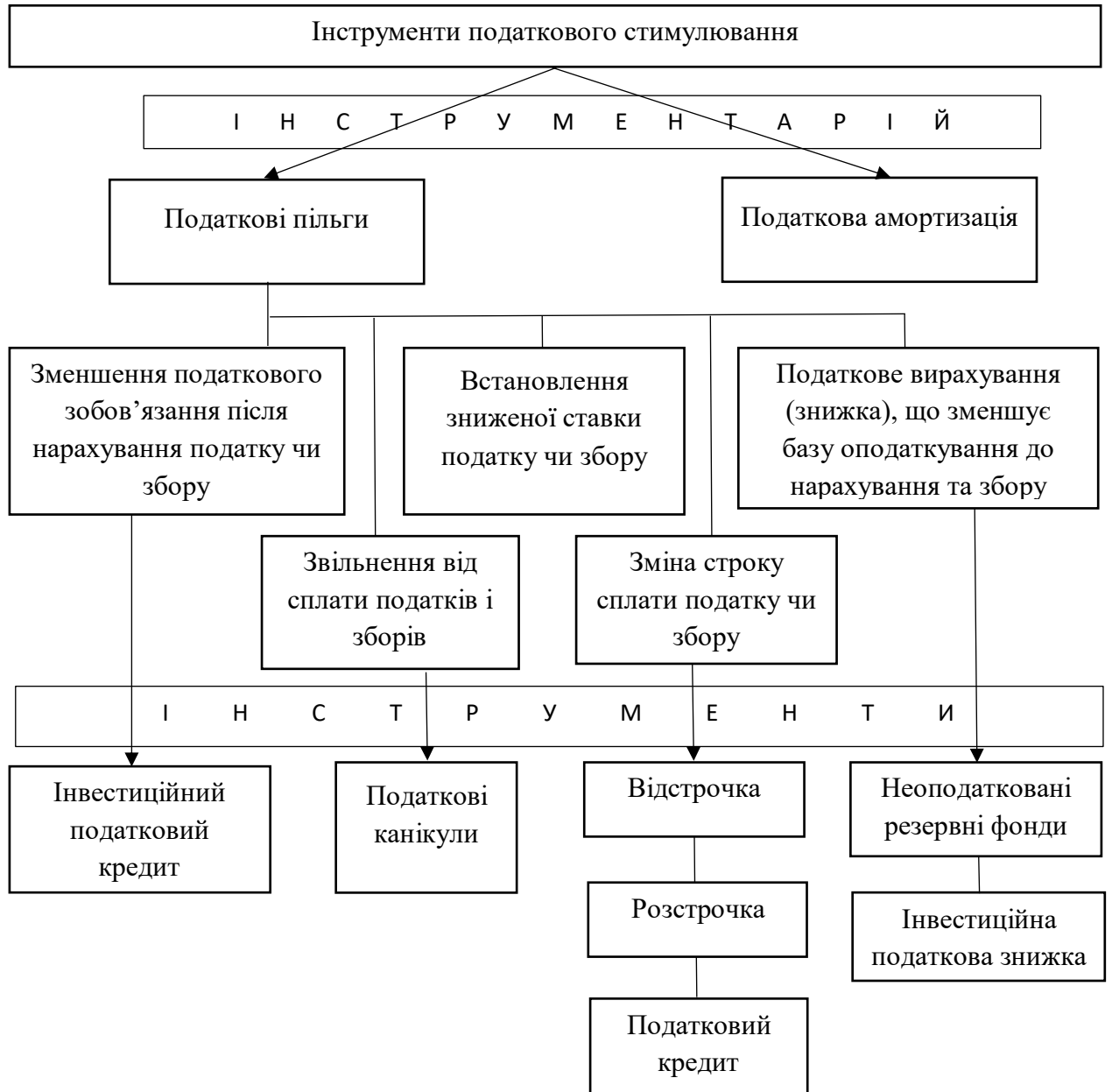
Джерело: складено автором на основі [35, с. 6].

Інструменти податкового стимулювання інвестиційної діяльності

Критерії поділу	Види інструментів
Залежно від механізму впливу	<ul style="list-style-type: none"> - прями; - непрями;
Залежно від цілей	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання регіональних інвестицій; - стимулювання інвестицій в окремі сектори економіки; - стимулювання інвестицій, пов'язаних із розвитком різних видів діяльності, що сприяють підвищенню зайнятості населення, поліпшенню професійної підготовки кадрів тощо; - стимулювання інвестицій у цінні папери новостворених підприємств; - стимулювання інвестицій у цінні папери підприємств, які впроваджують новітні технології;
Залежно від видів інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтовані на стимулювання капітальних вкладень; - орієнтовані на розвиток і використання нових технологій; - орієнтовані на формування і використання власних джерел фінансування інвестицій; - орієнтовані на стимулювання інвестиційного кредитування; - орієнтовані на зростання обсягів продажу банківських продуктів.

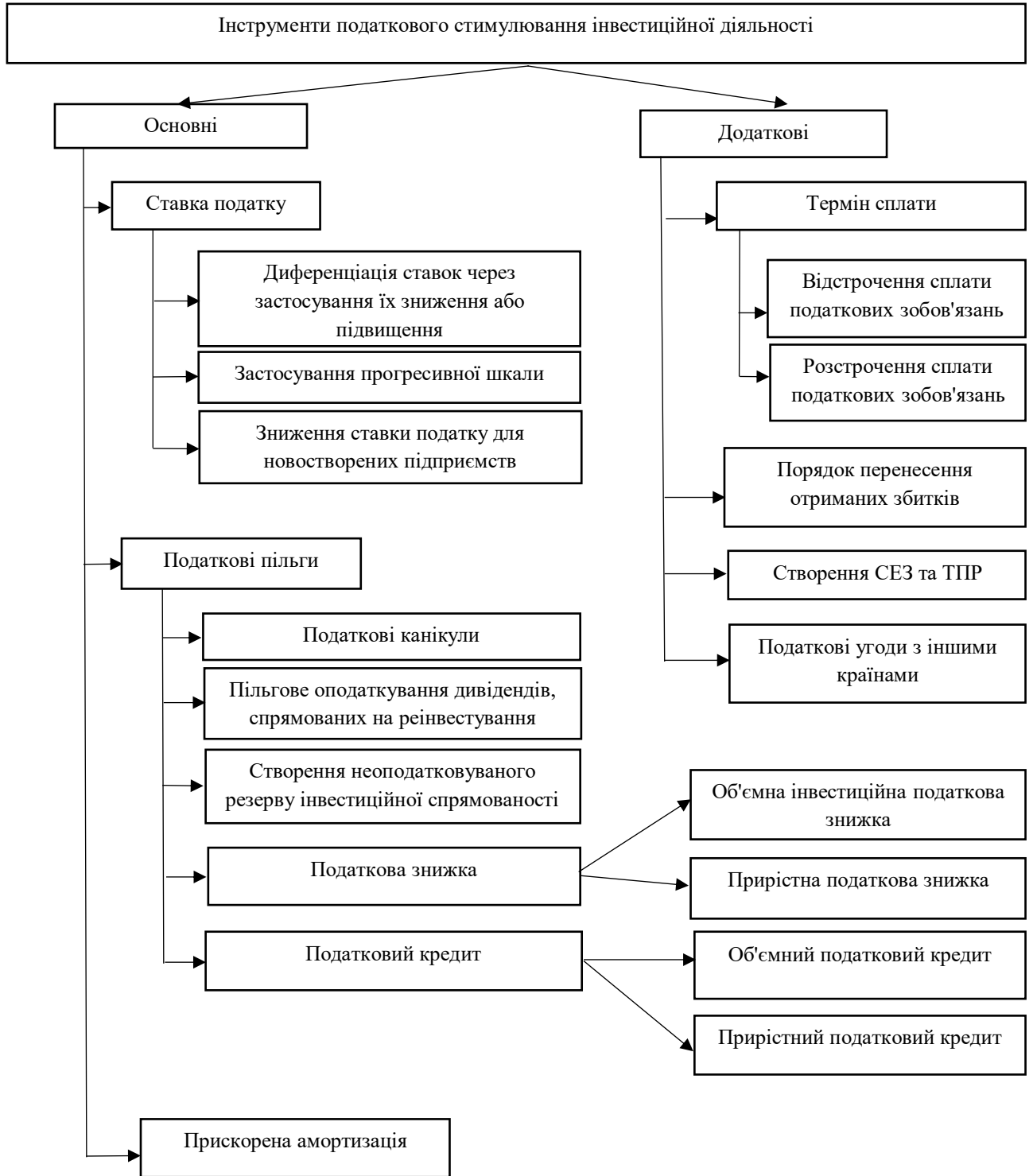
Джерело: [33, с. 16].

Інструментарій та інструменти податкового стимулювання
інвестиційної діяльності

Джерело: складено автором на основі [35, с. 7].

Класифікація інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності

Джерело: складено автором за [13, с. 130; 65, с. 136].

ДОДАТОК Е

Поточна ситуація на ринку індустріальних парків України

Всього зареєстрованих ІП	60 парків
Є управляюча компанія в ІП	37 парків
Немає керуючої компанії	23 парки
Планується виключення з реєстру	12 парків
Кількість парків з побудованими та працюючими резидентами	4 парки
Індустріальні парки, що будуються	7 парків
Кількість зареєстрованих резидентів	9 підприємств
Резиденти, які задовольняють вимоги до учасника парку	2 підприємства
Кількість зареєстрованих ІП за областями	<ul style="list-style-type: none"> • м. Київ та Київська область – 12 парків • Львівська область – 11 парків • Вінницька область – 3 парки • Дніпропетровська область – 3 парки • Донецька область – 3 парки • Житомирська область – 3 парки • Сумська область – 3 парки • Тернопільська область – 3 парки • Чернівецька область – 3 парки • Волинська область – 2 парки • Івано-Франківська область – 2 парки • Закарпатська область – 2 парки • Одеська область – 2 парки • Рівненська область – 2 парки • Хмельницька область – 2 парки • Луганська – 1 парк • Миколаївська область – 1 парк • Полтавська область – 1 парк • Черкаська область – 1 парк
Області в яких не зареєстровано жодного ІП	Запорізька область, Кіровоградська область, Чернігівська область, Харківська область, Херсонська область
Форми власності ІП	<ul style="list-style-type: none"> • Комунальна (муніципальна) – 57,14% • Приватна – 37,50% • Змішана – 3,57% • Державна – 1,79%
Кількість створених робочих місць в 2022 році	116 робочих місць (6 – керуючими компаніями, 78 – учасниками ІП, 32 – іншими суб'єктами ІП)
Кількість створених робочих місць загалом	935 робочих місць
Розмір залучених інвестицій за 2022 рік	Близько 7,5 млн грн
Розмір залучених інвестицій загалом	Понад 460,5 млн грн

Джерело: [24, 36].

ДОДАТОК Ж

Податкові пільги, отримані суб'єктами літакобудування, 2014 – 2019 рр.,
млн. грн.

Пільга	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Всього
З податку на прибуток	642,73	-	-	809,60	450,26	315,75	2218,34
З ПДВ за кодом 14060	20,58	13,82	-	81,26	117,55	192,91	426,12
З ПДВ за кодом 14060531	-	-	-	160,60	251,30	н. д.	411,90
З плати за землю	43,81	-	-	107,31	121,24	121,45	393,81
Загальна сума пільг	707,12	13,82	-	1158,77	940,35	630,11	3450,17

Джерело: [57, с. 63].

ДОДАТОК 3

Пільги надані для підтримки виробництва альтернативних видів палива,
2014-2018 рр., млн грн

Пільга	2014	2015	2016	2017	2018	Всього
Звільнення від оподаткування прибутку виробників техніки, обладнання, устаткування, визначених ст. 7 Закону України “Про альтернативні види палива”	5,96	-	-	-	-	5,96
Звільнення від оподаткування прибутку виробників біопалива	10,95	-	-	-	-	10,95
Звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від діяльності з одночасного виробництва електричної й теплової енергії з використанням біологічних видів палива та/ або виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива	0,59	-	-	-	-	0,59
Пільга з акцизного податку (ставка 0 грн за 1 л 100-відсоткового спирту з біоетанолу, який використовується для виробництва біопалива)	777,88	182,96	234,78	-	-	1195,62
Пільга з акцизного податку (ставка 0 грн за 1 л 100-відсоткового спирту з біоетанолу, що використовується для виробництва бензинів моторних сумішевих із вмістом біоетанолу, етил-трет-бутилового етеру (ЕТБЕ), інших добавок на основі біоетанолу)	-	592,67	1428,70	282,73	-	2304,10
Пільга з ПДВ (звільнення від сплати ПДВ операцій із постачання техніки, обладнання, устаткування, визначених ст. 7 Закону України “Про альтернативні види палива”, на території України)	11,17	5,00	9,86	7,26	7,11	40,40
Загальна сума пільг, млн грн	806,55	780,63	1673,34	289,99	7,11	3557,62

Джерело: [57, с. 71].

ДОДАТОК И

Податкові пільги, отримані суб'єктами кінематографії в 2014 – 2019 рр.,

млн грн

Пільга	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Всього
З податку на прибуток	2,45	-	-	-	-	-	2,45
З ПДВ за кодом 1401046	17,07	22,68	35,34	86,84	174,80	159,38	496,11
З ПДВ за кодом 14060531	63,12	69,13	-	6,64	896,57	699,44	1734,90
З плати за землю	2,88	-	-	-	-	-	2,88
Загальна сума пільг	85,52	91,81	35,34	93,48	1071,37	858,82	2236,34
Темп приросту +/- % до попереднього року	-	7,35	-61,5	164,5	1046,09	-19,84	-
Кількість завершених фільмів, створених за державної підтримки, усього	23	7	35	47	48	46	206
у т. ч. ігрових повнометражних		3	4	17	26	19	69
Короткометражних анімаційних		2	9	5	4	4	24
Сума податкових витрат у середньому на виробництво одного фільму, млн грн	3,72	13,12	1,01	1,99	22,32	18,67	10,86

Джерело: [58, с. 43].

ДОДАТОК К

Податкові пільги, отримані суб'єктами космічної діяльності, 2014 – 2019 рр.,
млн грн

Пільга	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Всього
З ПДВ	17,12	18,60	6,84	0,40	9,26	-	52,22
З плати за землю	66,99	84,00	123,67	112,39	262,12	297,35	946,52
Загальна сума пільг	84,11	102,60	130,51	112,79	271,38	297,35	998,74
Темп приросту +/- % до попереднього року	-	21,98	27,2	-13,57	140,6	9,57	-
Обсяг реалізованої продукції, млн грн	2892,0	3053,0	3735,0	4613,0	4900	3700	22893,0
Сплачено податків і зборів, млн грн	711,0	1077,7	1041,3	1159,7	1154,3	н. д.	5144,0
Віддача, грн	19,03	22,97	12,15	23,91	12,19	9,84	14,65

Джерело: [58, с. 47, 65].

ДОДАТОК Л

Сума податкових пільг у розрізі податків за 2014 – 2019 рр., млн грн

Податок	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Податок на прибуток, усього	22135,18	27707,03	75461,13	60197,58	72044,38	86647,40
втраги бюджету	4623,00	236,99	274,73	1417,78	1895,35	1725,90
інші пільги	17512,19	27470,04	75186,40	58779,80	70149,02	84921,50
Плата за землю, всього	8745,32	0	0	0	0	0
втраги бюджету	654,81	0	0	0	0	0
інші пільги	8090,51	0	0	0	0	0
Податок на додану вартість, усього	91198,48	141328,48	104986,67	122892,88	147514,51	153755,09
втраги бюджету	26742,35	50490,82	22891,39	17960,27	24567,70	30926,62
інші пільги	64456,13	90837,66	82095,28	104932,61	122946,81	122828,47
Акцизний податок з вітчизняних товарів, усього	30135,20	21646,08	30091,37	41115,91	49957,00	56242,24
втраги бюджету	1192,30	868,15	1786,59	523,82	101,07	799,53
інші пільги	28942,90	20777,94	28304,78	40592,09	49855,93	55442,71
Акцизний податок з імпортованих товарів, усього	8044,33	10006,73	16446,84	21209,24	24253,60	25404,67
втраги бюджету	0,82	0,21	0,35	0,38	1,85	40,63
інші пільги	8043,50	10006,52	16446,48	21208,87	24251,75	25364,04
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (з 2015 р. – податок на майно), всього	0,00146	4305,59	6170,02	7264,24	10156,20	10365,58
втраги бюджету	0,00146	3757,15	5254,17	6143,91	9167,71	9230,15
інші пільги	0	548,44	915,85	1120,33	988,48	1135,44
Туристичний збір, усього	0,03	0,02	0,05	0,02	0,02	0,47
втраги бюджету	0,03	0,02	0,05	0,02	0,02	0,47
інші пільги	0	0	0	0	0	0
Збір за першу реєстрацію транспортних засобів, усього	0,00079	0	0	0	0	0
втраги бюджету	0	0	0	0	0	0
інші пільги	0,00079	0	0	0	0	0
Збір за місця для паркування транспортних засобів, усього	0	0	56,30	32,74	11,10	4,70
втраги бюджету	0	0	56,30	32,74	11,10	4,70
інші пільги	0	0	0	0	0	0
Ввізне мито, всього	0	0,00052	0	0	0	0
втраги бюджету	0	0	0	0	0	0
інші пільги	0	0,00052	0	0	0	0
Державне мито, всього	0	0	1,67	0	0	0,20
втраги бюджету	0	0	0,06	0	0	0,20
інші пільги	0	0	1,61	0	0	0
Загальна сума пільг	160285,55	204993,93	233214,04	252432,16	303936,80	332420,35
втраги бюджету	32213,32	55353,35	30263,64	25798,45	35744,80	42728,19
інші пільги	127045,23	149640,58	202950,40	226633,70	268192,00	289692,16

Джерело: [17, с. 10].

ДОДАТОК М

Порівняння складу чинних податкових пільг станом на 01.01.2022 р. та
30.05.2023 р.

Кінець дії пільги	01.01.2022		30.05.2023	
	Пільги, що є втратами бюджету	Інші пільги	Пільги, що є втратами бюджету	Інші пільги
Безстрокові пільги	56	130	72	132
На період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану ^{1,2}	6	4	11	1 ³
Тимчасові пільги, що діють на період карантину встановленого КМУ	3	-	-	-
2021	4	-	-	-
2022	5	8	-	1
2023	-	-	-	8
2024	4	-	5	-
2025	2	-	1	-
2026	2	2	3	2
2027	-	-	2	-
2032	-	-	1	-
2034	1	-	1	1

Примітки:

1. В довідниках 106/1 та 106/2 станом на 01.01.2022 р. кінець дії пільги формулювався як «Тимчасові пільги, що діють під час проведення антитерористичної операції та певних міжнародних та національних проектів»

2. В довіднику 116/1 станом на 30.05.2023 р. кінець дії пільги може бути також сформульовано як «Пільга діє на період проведення антитерористичної операції», «Пільга діє на період до припинення або скасування воєнного стану на території України» та «Пільга діє на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України»

3. В довіднику 116/2 станом на 30.05.2023 р. кінець дії пільги сформульовано як «Пільга діє на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів в забезпечення проведення операції Об'єднаних сил (ООС)»

Джерело: складено автором на основі [16]

ДОДАТОК Н

Порівняльний аналіз зарубіжних моделей «двох'ярусних» пільг

	Американська модель	Європейська модель		Модель країн Близького сходу	Азіатська модель		
1	2	3		4	5		
Основна ціль	Реалізація принципів економічної свободи й економічного лібералізму	Формування єдиних податкових стандартів країн-учасниць ЄС		Формування статусу донорів інвестиційних ресурсів	Державне фінансуванні проєктів		
Поділ на підсистеми/групи	Немає	Німеччина та південно-скандинавські країни	Європейські країни (Франція)	Немає	Індустріальні країни (Малайзія, Сінгапур, Південна Корея)	Технологічні та інвестиційні лідери (Японія)	Організатори технологічних та інвестиційних мереж (Китай)
Основні інструменти стимулювання інвестиційної діяльності	Широкий спектр інструментів ПСІД			Банківські установи (всі вкладники автоматично отримують статус інвестора)	Податкові пільги для іноземних інвесторів	Податкові пільги та преференції	
Взаємодія ОДВ і ОМС	Тісна	Тісна		Низька	Низька		
Рівень автономії ОМС в розробці власної стратегії стимулювання інвестиційної діяльності	Високий Нааявна дворівнева система надання пільг: і на державному і на місцевому рівні	Помірний		Низький	Низький		
Взаємозв'язок держави та інвесторів	Незначний	Незначний	Незначний, проте діє «пропускна система входу на ринок»	Незначний	Встановлення зв'язку «державна – приватний інвестор», опускаючи інших гравців		

Продовження ДОДАТКУ Н

1	2	3		4	5		
Загальність надання податкових пільг та преференцій	Рівні умови для всіх інвесторів в межах діючого законодавства	Вибіркових стимулювання інвестицій в певні підприємства, галузі та сфери діяльності		Рівні умови для всіх інвесторів в межах діючого законодавства	Вибіркових стимулювання інвестицій в певні підприємства, галузі та сфери діяльності (в певних країнах окремо створюються «податкові режими» для галузі необхідні для певного інвестора на деякий час)		
Чітке розмежування прямих та інших іноземних інвестицій	Немає	Немає	Є	Немає	Немає		
Контроль за іноземними інвесторами та їх діяльністю	Високий	Помірний	Низький, проте діє система «попереднього повідомлення влади про наміри продовження термінів апробації» для іноземних інвесторів, надто не з країн ЄС	Помірний	Низький	Помірний Діє система попередження про намір інвестувати для деяких секторів економіки	Помірний
Обсяг ПІІ в економіку країн-представниць 2018 – 2020 рр.	США – 5,91 трлн. дол. США Канада – 2 997 млн. дол. США	Німеччина – 151 787 млн. дол. США	Франція – 90 082 млн. дол. США	ОАЕ – 48,144 млрд. дол. США Туреччина – 16,999 млрд. дол. США (2019–2020 рр.)	Сінгапур – 2704,55 млрд. дол. США (2018 – 2019 рр.) Південна Корея – 31 041 млн. дол. США	Японія – 34 062 млн. дол. США	Китай – 428 872 млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [8; 22, с. 38 – 43; 49, с. 234 – 235; 64, с. 410 – 411; 69; 72; 84; 84; 86; 87].

Інструменти податкового стимулювання інвестиційної діяльності,
застосовні в зарубіжних країнах

Інструмент	Країна
Спеціальна економічна зона	США, Польща, Чехія, Хорватія, Болгарія, Китай, Корея, Філіппіни, Індія, Тайланд, Малайзія, Туреччина, Об'єднанні Арабські Емірати, Єгипет та ін.
Спрощена система обліку та звітності	Франція, Великобританія, Швеція, Україна та ін.
Зниження ставки податку	Литва, Франція, Болгарія, Нідерланди, Великобританія, Канада, Японія, Ірландія, Греція, Туреччина та ін.
Звільнення від сплати податків	Болгарія, Польща, Пакистан, Франція, Чехія, Ірландія та ін.
Інвестиційні надбавки	Греція, Бельгія, Естонія, Великобританія, США та ін.
Вирахування	Великобританія, Нідерланди, Франція, Австралія, Сінгапур та ін.
Віднесення збитків на майбутні витрати	Японія, Іспанія, Корея та ін.
Прискорена амортизація	Німеччина, Франція, Канада, Ірландія, Бельгія, Фінляндія, Данія, Нідерланди, Люксембург, Португалія та ін.
Податкові канікули	Чехія, Йорданія, Індонезія, Пакистан, Сирія, Франція, США, Угорщина та Македонія ін.
Пільгові умови оподаткування податком на приріст капіталу	Пакистан, Китай, Німеччина, Канада та ін.
Пільги на реінвестування	Франція, Естонія, Нідерланди, США, Бельгія, Швеція та ін.
Інвестиційний податковий кредит	Китай, Фінляндія, Великобританія, Німеччина, Канада, Ірландія, Люксембург, США, Словаччина, Іспанія, Туреччина та ін.
Стимулювання витрат на НДДКР	Великобританія, Австралія, Угорщина, Нідерланди, США, Франція, Іспанія та ін.

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 436; 25, с. 266-267; 30; 63, с. 230-234; 64, с. 403 – 409].

ДОДАТОК П

Алгоритм використання інструментів ПСІД

Зміни у застосуванні податкових пільг	Пропозиції щодо вирішення соціальних/економічних проблеми	Отримувач (виконавець)
Розширення бази податкових пільг та деталізація умов їх надання	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення кількості робочих місць; - збільшення рівня заробітної плати; - оформлення страхування працівників; - озеленення певної частини міста; - стабільна допомога дитбудинкам тощо. 	ФОП, малий бізнес, приватні інвестори
Створення «стандартних» комплексів пільг	<ul style="list-style-type: none"> - облаштування певної частини міста біля свого офісу; - створення парків та рекреаційних зон; - облаштування дитячих та спортивних майданчиків, вуличних тренажерів; - фінансування певних заходів, молодіжних груп або спортивних команд; - фінансування певних державних закладів (школи, училища, дитбудинки) у плані закупівлі деякого необхідного обладнання, організації додаткових гуртків, фінансування участі учнів у в різноманітних конкурсах/майстер-класах/семінарах; - надання стипендій на навчання у вищих навчальних закладах - забезпечення відрахувань із заробітної плати працівників до недержавних пенсійних фондів тощо; 	ФОП (III група), юридичні особи (середній бізнес та ВПП)
Створення індивідуальних комплексів податкових пільг (із застосуванням податкових притулків)	<ul style="list-style-type: none"> - озеленення міста та створення рекреаційних зон; - облаштування інфраструктури міста, адаптованої для осіб з інвалідністю (встановлення світлофорів із звуком сигналом, пандусів, облаштування дитячих майданчиків для дітей з інвалідністю тощо); - побудова різноманітних соціальних центрів (центр для жертв насилля, для переміщених осіб тощо); - фінансування закладів освіти всіх рівнів з метою їх адаптації для потреб осіб з інвалідністю; - запровадження щорічних програм стажування студентів на базі підприємства (із заздалегідь обумовленою кількістю студентів) з можливим подальшим працевлаштуванням; 	ВПП та заможні приватні інвестори

	- створення та фінансування програм для допомоги у лікуванні громадян (оплата лікування, операції, реабілітації, необхідного обладнання) тощо.	
--	--	--

Примітки:

1. Виконання робіт повинно виконуватися на території ОТГ, де функціонує підприємство (за окремим узгодженням з ОМС/ОДВ на території інших ОТГ). У випадку, коли ВПП має філії у кількох різних місцевостях, виконання робіт проводиться на території пріоритетного розвитку за узгодженням ОДВ та ОМС.
2. Кожен наступний вищий рівень організації надання податкових пільг може включати в перелік «робіт» пов'язаний із вирішенням певних проблем попереднього рівня.
3. Обов'язково повинен затверджуватися план виконання завдання із зазначенням сум необхідних коштів та публічно оприлюднюватися.
4. Програми можливі у співфінансуванні з ОМС (в залежності від обсягу наданих податкових пільг, рівня «забезпеченості» виконавця, необхідної суми коштів та змісту самої програми).
5. В залежності від обсягу роботи та забезпеченості отримувача (виконавця) можливе об'єднання кількох отримувачів, як добровільне так і примусове, для виконання певної роботи.
6. Для вирішення дійсно першочергових проблем ОТГ на сайті призначеному для публікації всієї інформації щодо надання податкових пільг громадяни мають мати можливість подавати петиції із проханням вирішити ті чи інші соціальні/економічні проблеми серед яких в більшій мірі й обиратиметься завдання для отримувачів пільг.
7. Обов'язкове публічне звітування кожного отримувача податкових пільг про свою роботу (надання фінансових звітів про витрати, а також фото та відео звітів, якщо можливо) на даному сайті.
8. У випадку дострокового закінчення дії податкових пільг, отримувач повинен закінчити всі роботи, що були оговорені раніше, аналогічно й при достроковому закінченні робіт отримувачем, ОМС та ОДВ не повинні змушувати його виконувати інші завдання.
9. Ефективність надання податкових пільг та вирішення локальних проблем за посередництвом інвесторів повинно постійно оцінюватися спеціальною комісією, а результати оцінювання мають бути публічно оприлюднені.

Джерело: розроблено автором.